

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องสมรรถภาพของอาจารย์ศิลปศึกษา ในสถาบันราชภัฏตามการรับรู้ของผู้บริหารอาจารย์และนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ศึกษาและประมวลมาเพื่อนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของศิลปศึกษา
2. ศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ
 - 2.1 หลักสูตรของศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ
 - 2.2 การวางแผนการสอน
 - 2.3 การสอนศิลปศึกษา
 - 2.4 สื่อการสอน
 - 2.5 การวัดผลและประเมินผล
 - 2.6 ปัญหาการเรียนการสอนศิลปศึกษา
3. สมรรถภาพของอาจารย์
 - 3.1 ความหมายของสมรรถภาพ
 - 3.2 สมรรถภาพของอาจารย์ระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไป
 - 3.3 สมรรถภาพของอาจารย์ศิลปศึกษา
 - 3.3.1 สมรรถภาพด้านวิชาการ
 - 3.3.2 สมรรถภาพด้านการสอน
 - 3.3.3 สมรรถภาพด้านการวัดผลและประเมินผล
 - 3.3.4 สมรรถภาพด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์
 - 3.3.5 สมรรถภาพด้านการค้นคว้า
 - 3.3.6 สมรรถภาพด้านการบริการและปฏิบัติหน้าที่พิเศษ
4. การบริหารของสถาบันราชภัฏ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของศิลปศึกษา

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) กล่าวว่า ศิลปศึกษาคือการศึกษารื่องราวศิลปะ หรือการศึกษาเรื่องราวสร้างสิ่งใหม่ๆ ที่สวยงามโดยต้องใช้ประสบการณ์การรับรู้เหตุผล อารมณ์ และความคิดริเริ่ม เป็นเครื่องช่วยในการสร้าง และเป็นวิชาที่จำเป็นต้องจัดไว้ในหลักสูตร เพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ ซึ่งช่วยในการพัฒนาให้ผู้เรียนเติบโต มีความเจริญก้าวหน้า และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

วิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์ (2520) กล่าวว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่สร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมอันดีงามทางด้านศิลปะ ศิลปศึกษาจึงเป็นวิชาสามัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่างๆ โดยให้เด็กได้จัดกิจกรรม มีโอกาสสร้างสรรค์ แก้ปัญหา และได้สัมผัสกับสภาพความเป็นจริง เพื่อเด็กจะได้ประสบการณ์ทางด้านสุนทรียภาพ และการสร้างสรรค์ กระบวนการสร้างการสร้างสรรค์และเทคนิคการทำงานจะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาการในด้าน อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคล่องแคล่วว่องไวในการใช้ส่วนต่างๆของร่างกายให้สัมพันธ์กับความคิด และการแสดงออก ฉะนั้นศิลปศึกษาจึงมีความหมายต่อการศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2528) ได้กล่าวว่า ศิลปศึกษา เป็นวิชาที่มีหลักการเกี่ยวกับการให้การศึกษาด้านศิลปะแก่เด็กมุ่งเน้นการเสริมสร้างศิลปนิสัยให้แก่ผู้เรียน เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

อารี สุทธิพันธ์และวิรุณ ตั้งเจริญ (2 518) กล่าวว่า ศิลปศึกษาเป็นการศึกษาด้านศิลปะ เป็นวิชาสามัญทั่วไปที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียน ให้มีโอกาสแสดงออกตามความคิดของตน ออกมาเป็นความงามตามทัศนะของตนเองและช่วยผ่อนคลายอารมณ์

ฉลอง สุนทรนนท์ (2530) กล่าวว่า ศิลปศึกษา เป็นสาขาวิชาเฉพาะที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติรวมกันมีลักษณะพิเศษที่จำเป็นต้องนำทฤษฎีแห่งความรู้ไปทดลองปฏิบัติจริง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ และมีประสบการณ์ตรง ในการปฏิบัติงานเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการของตนเองอย่างกว้างขวางรวมทั้งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียภาพอีกด้วย จึงนับได้ว่าศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อชีวิตและสังคม

จากแนวคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาสามัญที่ช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยอันดีงามทางด้านศิลปะ กิจกรรมศิลปศึกษาช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดได้อย่างอิสระ ส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนาในด้าน อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคล่องแคล่ว และมีการรับรู้ทางสุนทรียภาพที่ดีอีกด้วย

2. ศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ

13

มีรายละเอียดในแต่ละรายวิชาที่เรียนดังนี้คือ วิชาเอกศิลปศึกษา จัดเป็นแบบเอก
เดี่ยว เรียนไม่น้อยกว่า 61 หน่วยกิต

บังคับเรียน		35	หน่วยกิต
2001101	ทฤษฎีการรับรู้ทางด้านทัศนศิลป์	2	หน่วยกิต
2001102	สุนทรียภาพศึกษา 1	2	หน่วยกิต
2001103	ทฤษฎีสี 1	2	หน่วยกิต
2001104	ศิลปะไทย 1	2	หน่วยกิต
2002902	โครงการศึกษาศิลปะส่วนบุคคล	2	หน่วยกิต
2004902	ปัญหาศิลปะร่วมสมัย	2	หน่วยกิต
2011101	ศิลปะพื้นบ้าน 1	2	หน่วยกิต
2011202	ประวัติศาสตร์ศิลป์ 1	2	หน่วยกิต
2012106	วัสดุและเทคนิคศิลปะ	2	หน่วยกิต
2014302	ศิลปะวิจารณ์ 1	2	หน่วยกิต
2021405	ศิลปศึกษาเบื้องต้น	2	หน่วยกิต
2021101	หลักการเขียนภาพ	2	หน่วยกิต
2021113	จิตกรรมพื้นฐาน	2	หน่วยกิต
2021201	ภาพพิมพ์พื้นฐาน	2	หน่วยกิต
2021303	ประติมากรรม 1	2	หน่วยกิต
2021401	หลักการออกแบบ	2	หน่วยกิต
4021402	เขียนแบบพื้นฐาน	2	หน่วยกิต

สำหรับผู้เลือกเรียนวิชาโทศิลปศึกษา เรียนไม่น้อยกว่า 20 หน่วยกิต บังคับเรียน 12
หน่วยกิต

2001102	สุนทรียภาพศึกษา 1	2	หน่วยกิต
2001105	ทฤษฎีศิลปะ	2	หน่วยกิต
2014305	ศิลปศึกษาเบื้องต้น	2	หน่วยกิต
2021101	หลักการเขียนภาพ	2	หน่วยกิต
2021202	ภาพพิมพ์ 1	2	หน่วยกิต
2031407	ออกแบบ 1	2	หน่วยกิต

สำหรับผู้เลือกเรียนกลุ่มวิชาเอกและกลุ่มวิชาโท จะต้องเลือกเรียนแขนงวิชาใดวิชา
หนึ่ง โดยวิชาเอก ให้เลือกเรียนไม่น้อยกว่า 26 หน่วยกิต และวิชาโท ไม่น้อยกว่า 8 หน่วยกิต ซึ่ง
ประกอบไปด้วยแขนงวิชาดังนี้ คือ

แขนงวิชาทัศนศิลป์ ได้แก่ รายวิชาจิตรกรรม รายวิชาภาพพิมพ์ รายวิชา
ประติมากรรม รายวิชาศิลปะไทย

แขนงวิชาศิลปะประยุกต์

แขนงวิชาความเข้าใจทางศิลปะ

แขนงวิชาศิลปะพื้นบ้าน

2.2 กลุ่มวิชาชีพครู 25 หน่วยกิต

บังคับเรียน 21 หน่วยกิต

บังคับร่วม 15 หน่วยกิต

2.3 กลุ่มวิชาปฏิบัติการและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

3. หมวดวิชาเลือกเสรี เรียน 10 หน่วยกิต

ให้เลือกเรียนรายวิชาใดๆ ในหลักสูตรไม่ซ้ำกับรายวิชาที่เรียนมาแล้ว

จะเห็นได้ว่าจากโครงสร้างและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาตรีใน
สถาบันราชภัฏ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อ ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความเข้าใจในการศึกษา
ศิลปะแขนงต่างๆ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับนำไปสอนศิลปะได้ในระดับ
ต่างๆได้ซึ่งสอดคล้องกับ วิรุณ ตั้งเจริญ (2532) เป็นการจัดการเรียนการสอนศิลปะให้กับนัก
ศึกษา ในระดับอุดมศึกษาที่ต้องการเป็นครูสอนศิลปะ ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมถึงการพัฒนาการ
ของนักเรียน วิธีสอน การจัดหลักสูตร การจัดห้องเรียน การสร้างสื่อการสอน การรู้จักสกัดเนื้อ
หาวิชาศิลปะนำมาปรับปรุงใช้สอนให้เหมาะกับระดับการศึกษาการสอนในระดับอุดมศึกษา ควร
มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการด้านศิลปศึกษา คือการผลิตบัณฑิตครูสาขาวิชาศิลปศึกษาให้
เป็นผู้มีคุณภาพ ด้านการสอน ตลอดจนสร้างความสำเร็จที่จับต้องได้ทั้งในแง่สังคม ผดุง พรม
มูล (2529) ได้กล่าวถึงเพิ่มเติมว่า การสอนศิลปศึกษาในวิทยาลัยครูว่า ควรจะมุ่งเน้นความเป็น
เลิศทางวิชาการด้านศิลปศึกษา คือ การผลิตบัณฑิตครูสาขาศิลปศึกษาให้เป็นผู้มีคุณภาพด้าน
การสอน ตลอดจนสร้างความสำเร็จที่จับต้องได้ทั้งในแง่สังคม

2.2 การวางแผนการสอน

การวางแผนการสอนหรืออีกนัยหนึ่งคือการพัฒนาวิชาเป็นกิจกรรมในการคิดและ
ทำของครูผู้สอนก่อนที่จะดำเนินการสอน เป็นการกำหนดลำดับของการสอนประกอบไปด้วยการ
กำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกเนื้อหาการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกตำรา
เอกสาร อุปกรณ์ การประเมินผลวัดการประมวลการเรียนการสอนรายวิชา (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน
, 2526) เพื่อให้การสอนดำเนินไปด้วยดีการวางแผนการสอนล่วงหน้า จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูทุกคน
ควรจะได้มีการปฏิบัติช่วยให้ครูผู้สอนดำเนินการสอนได้เป็นลำดับ

อุบล ตูจันดา (2532) กล่าวว่า การวางแผนการสอนควรคำนึงถึงหลักที่สำคัญดังนี้

1. มีความมุ่งหมายของแต่ละบทเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลของการสอน
2. คำนึงถึงธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน และระยะเวลาของการเรียนแต่ละครั้ง
3. มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ของผู้เรียน อันเป็นหนทางไปสู่การสรุปเป็นความคิดรวบยอด
4. เลือกวิธีการสอนแบบต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียนและวัยของผู้เรียน
5. คำนึงถึงแหล่งทรัพยากรเพื่อสะดวกในการจัดหาวัสดุประกอบการเรียน และจัดวิทยากรให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นของโรงเรียน

การดำเนินการสอนในแต่ละวิชาจำเป็นต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้เพราะจะทำให้การดำเนินการสอนดำเนินไปอย่างมีระบบ การวางแผนการสอนที่ดีควรมีการกำหนดแผนการสอนตลอดภาคเรียนหรือแต่ละปี และแผนเฉพาะบทเรียน ดังนั้นแผนการสอน จึงมี 2 ประเภทคือ การวางแผนระยะยาว และแผนการสอนเฉพาะบทเรียนหรือแผนการเรียนระยะสั้น

1. แผนการสอนระยะยาว (Long plan) เป็นแผนการสอนแต่ละวิชา ซึ่งจัดในแต่ละภาคเรียนหรือตลอดปี โดยครูผู้สอนจะกำหนดล่วงหน้าว่าจะสอนเรื่องอะไร เมื่อไหร่ ใช้เวลานานเท่าใด การจัดทำแผนการสอนจำเป็นต้องศึกษาหลักสูตรหรือรวบรวมเนื้อหาต่างๆประกอบเป็นแผนการสอนรายสัปดาห์ ควรวางแผนการสอนเป็นตอนๆทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติและเรียงลำดับให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการเรียน (อุบล ตูจันดา , 2532)

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2526) ได้กล่าวถึงแผนการสอนระยะยาวในลักษณะของประมวลการสอนรายวิชามุ่งองค์ประกอบการสอนรายวิชาดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปหรือบทนำ ประกอบไปด้วย ชื่อตำรา เลขที่วิชา จำนวนหน่วยกิต ภาควิชา คณะหรืออาจารย์ผู้สอน ภาคและปีที่สอน และคำชี้แจงอื่น ๆ
2. ลักษณะวิชา เป็นการอธิบายเนื้อหาวิชานั้นอย่างสั้น ๆ
3. จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์รายวิชา ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ทั่วไป หรือ วัตถุประสงค์เฉพาะ
4. เนื้อหาวิชา ประกอบไปด้วยเนื้อหาวิชาที่จะสอน
5. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการดำเนินการสอนของผู้สอนและบทบาทของผู้เรียน
6. กำหนดเวลาเรียน เป็นการกำหนดเวลาจะเรียนในกิจกรรมการเรียนว่า ตอนไหนควรทำอะไร
7. การประเมินผล เป็นการกำหนดหลักและวิธีประเมินในรายวิชาที่สอน

8. ตำรา หนังสือและเอกสารประกอบการสอน เป็นเอกสารที่ต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

นอกจากนี้ ไพโรจน์ ตีรนากุล (2536) ได้กล่าวถึงการทำแผนการสอนประจำภาคเรียนประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. หัวเรื่อง ประกอบด้วย ชื่อวิชา ภาคเรียนที่ และชื่อผู้สอน
2. รายละเอียดของแต่ละรายวิชา รายวิชาของวิชาที่สอน
3. วัตถุประสงค์ของรายวิชา เพื่อแจ้งเป้าหมายที่กำหนดไว้สำหรับวิชานั้นทั้งหมด
4. สัปดาห์ เพื่อกำกับช่วงกลุ่มของข้อความแต่ละช่วง
5. เรื่องต่างๆที่จะสอน เป็นช่องที่เขียนหัวเรื่องที่จะสอนในสัปดาห์นั้นๆ
6. จุดมุ่งหมายเรื่องต่างๆที่จะสอน เป็นการชี้แจงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละ หัวเรื่อง เพื่อช่วยเสริมการเรียนรู้ให้ได้ผลยิ่งขึ้น
7. หมายเหตุ เป็นช่องที่สำหรับจะบันทึกวิธีสอนที่จะนำมาใช้หรืออุปกรณ์ที่ควรจะนำมาประกอบการสอนหรือตำราต่างๆที่จะต้องใช้อื่นๆ

2. แผนการสอนรายชั่วโมงหรือแผนการสอนระยะสั้น (Lesson Plan) เป็นแผนการสอนเฉพาะบทเรียนที่ใช้สอนในแต่ละคาบ โดยการยึดแผนการสอนระยะยาวเป็นแนวปฏิบัติ โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ จุดมุ่งหมายเฉพาะในการสอน กิจกรรมทั้งของผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย วัสดุอุปกรณ์ในการสอนและการประเมินผล (สุทธิ ประจักษ์ศักดิ์, 2520)

นิรมล สวัสดิบุตร (2528) ได้กล่าวถึง การเตรียมแผนการสอนระยะสั้นไว้ดังนี้

1. ทำบันทึกการสอนในแต่ละกิจกรรมที่กำหนดขึ้นโดยอาศัยโครงการสอนและแผนการสอนเป็น แนวทาง
2. เตรียมสื่อการสอนเฉพาะกิจกรรม เตรียมวัสดุอุปกรณ์หลายชนิดเพื่อให้ นักเรียนทำกิจกรรม หรืออาจนัดหมายกับนักเรียน เตรียมวัสดุอุปกรณ์มาจากบ้าน
3. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในกิจกรรมการสอนพร้อมทั้งฝึกให้พร้อมเพื่อการสังเกตในส่วนของแผนการสอนศิลปศึกษานั้น

นอกจากนี้ อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวถึง ลักษณะของแผนการสอนระยะสั้น ดังนี้

1. หัวเรื่องและกำหนดเวลาเรียน ควรแบ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ออกเป็นส่วนย่อยที่ทำไว้แล้วในแผนการสอนระยะยาว โดยกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสมกับความสามารถและธรรมชาติของผู้เรียน

2. จุดประสงค์ของการเรียน การกำหนดจุดประสงค์การเรียน จะต้องสอดคล้องกับความคิดรวบยอด และมีองค์ประกอบ 3 อย่างคือ พฤติกรรมปลายทาง สภาพเงื่อนไข และเกณฑ์การยอมรับ
3. เนื้อหา ควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของวิชาหรือเสริมจุดมุ่งหมายให้สมบูรณ์
4. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมการสอนที่บอกวิธีการสอน กิจกรรมที่ครูและนักเรียนร่วมกันทำโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้
5. สื่อการเรียน คือวัสดุ อุปกรณ์และสื่อต่างๆ ที่ช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
6. การประเมินผล เป็นการวางแนวทางในการประเมินผลในรายวิชาไว้อย่างกว้างๆ
7. การมอบหมายงาน ซึ่งเป็นการมอบหมายภายหลังการสอน อาจเป็นการบ้าน การอ่านหนังสือล่วงหน้า การเตรียมอุปกรณ์มาในชั่วโมงต่อไป
8. หมายเหตุ ใช้บันทึกปัญหา ข้อขัดข้องหรือสิ่งที่ต้องหามาเพิ่มเติม
9. ใบปฏิบัติงาน เป็นคู่มือบอกวิธีปฏิบัติงาน ในการสอนเฉพาะเรื่อง มีลำดับขั้นตอน
10. ใบความรู้ เป็นข้อแนะนำคำอธิบายในการศึกษาที่ผู้สอนคัดเลือกหรือแนะนำให้ผู้เรียนไปศึกษาโดยให้เหมาะสมกับระดับวัย และเนื้อเรื่องในการเรียนการสอน

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น การวางแผนการสอนศิลปศึกษาทั้งระยะสั้นและระยะยาว จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินการสอนศิลปะ โดยอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาต้องจัดเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้าและทำอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบต่อเนื่องกันไป โดยคำนึงถึงองค์ประกอบหลักเป็นสำคัญ ทั้งนี้จะช่วยให้ครูผู้สอนเกิดความมั่นใจในการสอนมากยิ่งขึ้น และทำให้การเรียนการสอนดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การสอนศิลปศึกษา

การสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ในการเรียนการสอน ที่ช่วยในถ่ายทอด ความรู้ ความคิดทักษะ ตลอดจนเจตคติที่ต้องการไปสู่ผู้เรียน วิธีสอนศิลปะมีหลายวิธี ซึ่งผู้สอนจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ การเรียน เนื้อหาสาระ ตลอดจนเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ความสามารถของผู้เรียน

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524) กล่าวว่า การสอน คือ กระบวนการต่างๆ ที่บุคคลได้กระทำเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย สังคม

อารมณ์ และสติปัญญา สิ่งสำคัญ กระบวนการนี้ต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้มีชีวิตที่มีความสงบสุขด้วย

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531) กล่าวว่า การสอน คือ กระบวนการต่างๆที่ครูนำมาใช้สอนนักเรียนเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพในด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะ จากข้อความดังกล่าวข้างต้น การสอนคือรูปแบบหรือวิธีการที่ครูผู้สอนจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ตลอดจนความสามารถในการปรับตนเองให้มีชีวิตอย่างมีความสุข

วิธีการสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษา มีหลักวิธีการสอนเหมือนกับการสอนอุดมศึกษา ในสาขาวิชาต่างๆ โดยทั่วไป ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันไปบ้างเป็นบางส่วน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าลักษณะของวิชาที่มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติงาน มีกิจกรรมหลากหลาย ในเรื่องของการสอนโดยทั่วไปนั้น

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา โดยทั่วไปดังนี้

1. ปาฐกถา
2. บรรยาย
3. การอภิปรายอนุกรม
4. การอภิปรายเป็นคณะ
5. การสอนโดยใช้โทรทัศน์
6. การอภิปรายกลุ่ม
7. การสัมภาษณ์
8. การศึกษาเฉพาะกรณีหรือโครงการ
9. การฝึกปฏิบัติ
10. การสาธิต
11. การสอนเป็นรายบุคคล
12. การสอนแบบโปรแกรม
13. การฝึกประสบการณ์

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2524) ได้กล่าวสอดคล้องกันถึงวิธีสอนระดับอุดมศึกษา โดยสรุป มี 4 วิธี คือ

1. การสอนแบบบรรยาย เป็นการสอนที่เหมาะสมสำหรับเนื้อหาวิชาที่เป็นหลักการ ทฤษฎีมุ่งให้ความรู้แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. การสอนแบบอภิปราย เป็นการสอนที่เหมาะสมสำหรับเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวหรือเป็นเนื้อหาหลายคำตอบ มุ่งให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้และทรรศนะระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเป็นสำคัญ

3. การสอนแบบฝึกปฏิบัติ เป็นการสอนที่เหมาะสมสำหรับเนื้อหาวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและด้วยตนเองเพื่อฝึกทักษะ

4. การสอนให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หรือการศึกษาเป็นรายบุคคลที่มุ่งให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ตามความสนใจของตนเองเป็นสำคัญ

การสอนศิลปะมีอยู่หลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีต่างก็มีคุณลักษณะเฉพาะ และมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันออกไป อาจารย์ศิลปะศึกษาจำเป็นต้องศึกษาวิธีสอนหลายๆวิธี โดยคำนึงถึง วัตถุประสงค์ของรายวิชา เนื้อหากิจกรรม ตลอดจนสภาพแวดล้อมการสอนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

วินัย โสมดี (2528) กล่าวว่า วิธีการสอนศิลปะศึกษาว่า การสอนวิชาศิลปะศึกษาต้องเน้นความรู้ ทักษะและทัศนคติ องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ วิธีสอน อุปกรณ์ การสอน การจัดห้องปฏิบัติการที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความชำนาญ และมีการติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาของวิชาศิลปะศึกษามีความแตกต่างไปจากวิชาอื่นที่มีทฤษฎีควบคู่ไปกับการปฏิบัติในการสอน จึงไม่ควรยึดมั่นอยู่กับปัญหาของรูปแบบหรือวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนทัศนศิลป์ มี 3 วิธีคือ

1. การสาธิต การสอนศิลปะโดยการสาธิตควรจะใช้เฉพาะกรรมวิธีที่ยุ่งยากซับซ้อน เช่น เทคนิคการพิมพ์ภาพ สาธิตการใช้เครื่องมือและการป้องกันอุบัติเหตุจากการใช้เครื่องมือ การสาธิตมีกรรมวิธีที่หลากหลายวิธีการเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์กว้างขวาง มีทางเลือกหลากหลาย ไม่ยึดอยู่เฉพาะวิธีใดวิธีหนึ่ง ในบางครั้งผู้สอนไม่จำเป็นต้องสาธิต อาจสอบถามผู้ที่มีความเข้าใจในวิธีการนั้น

2. การทดลอง เป็นการทดลองของผู้เรียน ให้เข้าใจกรรมวิธีเทคนิค และรูปแบบ ผู้เรียนอาจทำการทดลองกรรมวิธีต่างๆขึ้นมาเองขณะฝึกปฏิบัติกิจกรรม เช่นการทดลองค้นคว้ากรรมวิธีการเขียนสีน้ำ การทดลองค้นคว้าเทคนิคการพิมพ์ ซึ่งในการทดลองควรทำหลายครั้งหลายลักษณะเพื่อให้ได้ทางเลือกที่ดี

3. กิจกรรม การฝึกปฏิบัติกิจกรรมเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดการสั่งสมทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจต่างๆ การเรียนการสอนอาจไม่บรรลุเป้าหมายที่ดีได้ถ้าหากเป็นการเรียนเพียงรับฟังคำบรรยายเท่านั้น กระบวนการทำงานและผลงานทางศิลปะที่ฝึกปฏิบัติจึงปัจจัยหลักของการศึกษาศิลปะ

วินัย โสมดี (2525) ได้กล่าวสรุปถึงวิธีสอนศิลปศึกษาไว้ดังนี้

1. วิธีสอนแบบบรรยาย หมายถึง การอธิบายพูดคุย ชักถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน อาจมีสื่ออื่นๆ ประกอบเพื่อให้การบรรยายเข้าใจง่ายขึ้น เหมาะสมกับทุกวิชาของหมวดศิลปะ
2. วิธีสาธิต หมายถึง การทำให้ดูตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้ปัญหาก่อนลงมือทำกิจกรรม การสอนแบบนี้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาเท่านั้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีกรรมวิธียุ่งยากซับซ้อน
3. วิธีแก้ปัญหาคือ เป็นการนำวิธีการวิทยาศาสตร์มาใช้โดยดัดแปลงให้เหมาะสมกับวิธีการทางศิลปศึกษา มีขั้นตอน คือ การตั้งปัญหารวบรวมข้อมูล สรุปและสร้างผลงาน วิธีการสอนแบบนี้ใช้เวลามากกว่าวิธีอื่น แต่ผลงานสำเร็จมีคุณค่ามาก เหมาะสำหรับกิจกรรมศิลปะแทบทุกชนิด
4. วิธีมอบหมายงาน วิธีนี้จะรวมอยู่กับวิธีสอนต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว อาจทำได้ 2 แบบ คือ ให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการและปัญหาอย่างละเอียดแล้วจึงสั่งงาน โดยการวางขอบข่ายกว้างๆ ให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดสร้างสรรค์เพิ่มเติม
5. วิธีสอนแบบลอกแบบ หมายถึง ผู้สอนจะเอาแบบมาเป็นตัวอย่างแล้วให้ผู้เรียนทำงานตามแบบที่กำหนด เหมาะสมกับเนื้อหาบางวิชา เช่น การสอนสัดส่วนกล้ามเนื้อ การเขียนภาพหุ่นนิ่งภาพเหมือน เป็นต้น

จากข้อความความดังกล่าวข้างต้น การสอนศิลปศึกษาจะมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปผู้สอนควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาของวิชาต่างอย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นการสอนวิธีใดก็ตาม ต่างก็มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันไม่มีวิธีใดดีกว่าวิธีใด หรือวิธีสอนใดดีที่สุด แต่การจะเลือกวิธีสอนใดๆ จึงจะเหมาะสมเนื้อหาวิชาใดนั้น

รุ่งทิวา จักรกร (2527) ได้เสนอแนะ หลักการในการพิจารณาไว้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของบทเรียน (Objective) คือความมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนได้รับรู้ จะต้องเข้าใจ ให้ดีว่าบทเรียนนี้มีจุดมุ่งหมายเป็นอย่างไร เช่น เพื่อสนองเนื้อหาวิชา หรือเพื่อเพิ่มพูนทักษะ หรือเสริมทัศนคติและความเข้าใจที่ดี
2. เนื้อหาวิชา (Course Content) คือ เนื้อหารวบยอดที่จะสอน ผู้สอนจะต้องรู้ว่ามีความยากง่ายขนาดไหน ควรจะสอนโดยใช้คำพูดหรือกระทำและมีปริมาณมากน้อยเพียงใด
3. ผู้เรียน (Students) คือขนาดของกลุ่มผู้เรียน เป็นห้องเรียนเล็กหรือห้องเรียนรวม มีจำนวนผู้เรียนเท่าใด ระดับความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ความพร้อมและทัศนคติเป็นอย่างไร สถานที่ทำการในห้องเรียนธรรมดา หรือห้องเรียนรวมนอก สถานศึกษา หรือนอกอาคารเรียน

4. ผู้สอน (Instructors) คุณภาพและความดีพร้อมของผู้สอน จะต้องสูงและพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพอใจและเต็มใจ
5. เครื่องมือ อุปกรณ์ช่วยสอน (Facilities and Equipment) วิธีสอนแต่ละวิธีย่อมต้องใช้อุปกรณ์ช่วยในการสอนต่างๆกัน
6. เวลา (Time) ช่วงเวลาที่มีอยู่สำหรับการสอนนั้นเป็นกรอบที่ทำให้การเลือกวิธีสอนมีขอบเขตและแคบลง

2.4 สื่อการสอน

สื่อการสอนเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด ความนึกคิดและเนื้อหาของผู้สอน และผู้เรียนช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปจนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ กล่าวคือ จะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ทำให้ผู้เรียน ให้สามารถเข้าใจเนื้อหาหรือบทเรียนได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) ได้กล่าวว่า สื่อการสอนหมายถึง วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

วรรณา เจียมทะวงศ์ (2531) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง สิ่งซึ่งใช้เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เจตคติให้แก่ผู้เรียน หรือทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

บำรุง กลัดเจริญและฉวีวรรณ กิनावงศ์ (2527) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง วัตถุสิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ ภาพ ตลอดจน สถาบัน สถานที่ และกิจกรรมต่างๆ ที่ครูใช้ประกอบการสอนเพื่อช่วยครูถ่ายทอดความรู้ (Know ledge) ข้อเท็จจริง (Facts) ทักษะ (Skills) เจตคติ (Attitude) และความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าให้แก่ผู้เรียนบังเกิดผลดีที่สุด

เชียรศรี วิวิธสิริ (2535) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางหรือสิ่งต่างๆ ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการถ่ายทอดความรู้ของครูถึงผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างดี

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าสื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนใช้เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนนับว่ามีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอด

ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจได้ดียิ่งขึ้น กิดานันท์ มะลิทอง (2535) เขียวศรี

วิวิธศิริ (2535) และเอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale, 1969) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการสอน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพราะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยังยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

2. ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทำให้สนุกและไม่รู้สึกเบื่อหน่าย

3. ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิดประสบการณ์ร่วมกัน

4. ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน

5. ช่วยส่งเสริมการคิด และการแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

6. ช่วยให้นักเรียนจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้มากขึ้นและนานกว่า

7. ช่วยพัฒนาความคิด และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

8. ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนง่ายขึ้นและสอบได้มากขึ้น

นอกจากนี้ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ได้แบ่งสื่อการสอนออกเป็น 2 ประเภท คือ สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ และอาจรวมถึงสื่อในลักษณะอื่นด้วย ดังนี้คือ

1. สื่อประเภท วัสดุ เป็นสื่อการสอนที่นำวัสดุมาประยุกต์ เปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์หรือใช้ร่วมกับสื่ออื่นๆ เพื่อใช้ประกอบการสอน โดยเฉพาะการสอนด้านทัศนศิลป์ส่วนใหญ่ จะเป็นวัสดุกราฟิก (Graphic) ได้แก่ กระดาษขอลก ภาพประกอบ ป้ายแสดง แผนภูมิ และภาพถ่าย

2. สื่อ ภาพอุปกรณ์ เป็นสื่อการสอนที่สร้างขึ้นมาจากวัสดุประสงค์ เฉพาะด้าน เพื่อปฏิบัติงานหรือใช้ประกอบกับสิ่งอื่นๆ โดยมาก เช่น อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องจักรกล แบ่งออกได้ เป็น 4 แบบคือ

2.1 อุปกรณ์ฉายภาพนิ่ง อาทิ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่อง ฉายภาพข้ามศีรษะ

2.2 อุปกรณ์ภาพเคลื่อนไหว อาทิ เครื่องฉายภาพยนตร์ โทรทัศน์ และ วีดีทัศน์

2.3 อุปกรณ์เสียง อาทิ วิทยุเทปบันทึกเสียง

2.4 อุปกรณ์ทางวิชาการ อาทิ อุปกรณ์แสดงโครงสร้างของทฤษฎีต่างๆ

3. สื่อในการฝึกปฏิบัติทัศนศิลป์ศึกษาเป็นสื่อที่ใช้สำหรับเราใจเพื่อเป็นแบบสำหรับการถ่ายทอด ดัดแปลง หรือ กระตุ้นความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนให้แสดงเป็นผลงานศิลปะขึ้นมา ได้แก่สิ่งแวดล้อม สื่อที่จัดขึ้น และเหตุการณ์หรือเรื่องราว

4. วิธีการในการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ร่วมกันทั้งในผู้สอนและเป็นวิธีการหรือกระบวนการที่ถูกจัดขึ้นเพื่อเป็นสื่อความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน และมีสภาพเป็นเทคนิคการเรียนการสอน ได้แก่การสาธิต การทดลองและกิจกรรม

จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สื่อการสอนมีหลายประเภทให้ผู้สอนดั่งนั้น ในการเลือกสื่อการเรียนการสอนมาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้นั้น ครูผู้สอนต้องรู้จักพิจารณาเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม โดยมีหลักในการพิจารณาเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนดังต่อไปนี้ ดังที่ กิดานันท์ มลิทอง (2535) เขียวศรี วิวิธศิริ (2535) บำรุง กลัดเจริญ และ ฉวีวรรณ กินวงค์ (2527) กล่าวไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1. เลือกสื่อการเรียนการสอนเหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่องที่จะสอน และตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
 2. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
 3. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน
 4. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาถูกต้อง มีความทันสมัย น่าสนใจ และให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน
 5. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่สะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ที่ไม่ยุ่งยากจนเกินไป
 6. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่ต้องช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชานั้น
 7. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยประหยัดเวลา คือช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น ในเวลาอันรวดเร็ว
 8. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยให้เกิดมโนทัศน์ได้ง่าย ถูกต้อง ชัดเจน และไม่ซับซ้อน
 9. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่มีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือสามารถหาได้ง่ายในห้องเรียนหรืออาจผลิตได้ด้วยวัสดุราคาเยา หรือวัสดุเหลือใช้
- กล่าวโดยสรุป การเลือกสื่อการเรียนการสอนที่ดีที่สำคัญ ครูผู้สอนต้องเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน ความมุ่งหมายของการใช้สื่อ เหมาะสมกับวัย ระดับชั้นและประสบการณ์ มีความทันสมัย สะดวกต่อการใช้ ให้ประโยชน์คุ้มค่าและราคาไม่แพง

อย่างไรก็ตาม สื่อการสอนไม่ใช่ครูแต่ทำหน้าที่ช่วยการสอนของครู ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมกับเลือกสื่อการสอน ควรใช้สื่อการสอนในเนื้อหาที่เด่นและยุ่งยาก เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาเป็นรูปธรรม และเพื่อท้าทายความคิดและจินตนาการของผู้เรียน (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

2.5. การวัดผลและประเมินผลการเรียน

การวัดผลและประเมินผลการเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบว่าการเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพหรือมี ผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด ครูผู้สอน ได้ทราบผลสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนและได้ทราบถึงข้อดีข้อเสียในการสอนของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้สามารถแก้ไข้ปัญหาให้ถูกจุดหรือสามารถนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

ความหมายของการวัดผลและประเมินผล

การวัดผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนดหรือหาจำนวน ปริมาณอันดับหรือรายละเอียดของคุณลักษณะหรือพฤติกรรมความสามารถของบุคคล โดยใช้เครื่องมือเป็นหลักในการวัด ซึ่งจะทำได้ตัวเลข หรือข้อมูลรายละเอียดต่างๆที่ใช้แทนจำนวนและลักษณะที่วัดขึ้น (ไพศาล หวังพานิช, 2526)

พร้อมพรรณ อุดมสิน (2531) กล่าวว่า การวัดผลคือ การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่อยู่ในกระบวนการเรียนการสอน ข้อมูลนั้นกำหนดเป็นตัวเลขซึ่งเป็นปริมาณที่มีความหมายแทนคุณภาพ หรือคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัด หรือเป็นการแปลงคุณลักษณะหนึ่งจากสิ่งที่วัดนั้นโดยใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพให้เป็นปริมาณมากน้อยของสิ่งที่วัด

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึงกระบวนการที่ได้มาซึ่งตัวเลข จำนวน หรือปริมาณใดปริมาณหนึ่ง โดยอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการต่างๆ เช่น การตรวจผลงาน การสังเกต การสอบถามหรือการสัมภาษณ์ เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การวัดผล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่กำหนดค่าตัวเลขซึ่งเป็นปริมาณที่มีความหมาย ให้กับสิ่งของหรือคุณภาพหรือคุณลักษณะของผู้เรียน โดยอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการต่างๆในการเก็บรวบรวม

การประเมินผล หมายถึงการนำผลที่ได้จากการทดสอบหรือการวัดผลมาสรุปตีค่าว่าคุณภาพเป็นอย่างไรอย่างมีหลักเกณฑ์ (รุ่งทิวา จักรภร, 2527)

สมหวัง พิริยานูวัฒน์ (2522) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใดๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

สมประสงค์ ปันจินดา (2527) กล่าวว่า การประเมินผล เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องมาจากการวัดผลหรือการตรวจสอบทั้งนี้ เพราะเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบ

และการวัดมาประเมินค่าหรือตีคุณค่า โดยมีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานแน่นอน ดังนั้นการประเมินผล คือ การตัดสิน ว่าผลที่ได้นั้นเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้สามารถสรุปได้ว่า ดีหรือไม่ดี เก่งหรือไม่เก่งเพียงใด

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึงกระบวนการที่นำเอาผลของการวัดมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วตัดสินออกมาว่าสูง-ต่ำกว่าเกณฑ์ หรือเก่ง-อ่อน-ปานกลาง

พร้อมพรรณ อุดมสิน (2533) ให้ความหมายของการประเมินผลว่า หมายถึงกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการวัดผล โดยมีการตรวจสอบตัดสินคุณค่าที่ได้จากการวัดอย่างมีเหตุผลด้วยกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นตัวกำหนดว่าคุณลักษณะที่วัดนั้นมีคุณค่าอย่างไร

จากความหมายของการประเมินดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กับการวัดผล กล่าวคือการนำค่าหรือตัวเลขที่ได้จากการวัดผลมาตัดสินหรือวินิจฉัย โดย พิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วจึงตัดสินออกมาว่ามีค่าเป็นอย่างไร

ประเภทของการประเมินผล

โกวิท ประวาลพุกษ์ และสมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2523) ได้กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนการสอน มีอยู่ 4 ประเภท

1. การประเมินผลเพื่อจัดสรรผู้เรียน ในการประเมินผลแบบนี้มีจุดประสงค์ที่จะได้ข้อเบื้องต้นของผู้เรียน เพื่อนำไปจัดจุดเริ่มต้นของชนิดการเรียนและแบบของกิจกรรมในการเรียน

2. การประเมินผลระหว่างการสอน การประเมินผลแบบนี้อาจไม่ต้องมีพิธีและช่วงเวลาพิเศษเพื่อทำการประเมิน เพียงแต่ใช้เครื่องมือให้ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมว่า ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์แล้วหรือยัง การประเมินแบบนี้ มักถือเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในการดำเนินการสอน

3. การประเมินผลเพื่อวินิจฉัยการประเมินแบบนี้มุ่งที่จะชี้ว่าถ้าผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้ เป็นเพราะข้อบกพร่องใด หรือ ต้องสอนเพิ่มเติมฝึกหัดในเรื่องใด

4. การประเมินผลหลังการสอน เมื่อได้ทำการสอนไปจนสิ้นสุดระยะเวลาหนึ่งหรือกลุ่มพฤติกรรมตอนหนึ่งแล้ว ก็มีการวัดผลการเรียนรู้ โดยรวมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบดูว่า ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ปลายทางของการเรียนรู้จริง การสอบวัดเพื่อประเมินผลรวมนี้ บาง

ที่ผู้ประเมินอาจต้องการประเมินในสิ่งที่กว้างไปกว่าจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นแล้วก็ได้

หลักการประเมินผลทางการศึกษา

สมหวัง พิริยานววัฒน์ (2522) กล่าวว่า หลักการประเมินผลการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ต้องอาศัยหลักการที่สำคัญประกอบด้วย

1. กำหนดจุดประสงค์ในการวัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการสอนพร้อมทั้งให้คำนิยามของสิ่งที่ต้องการวัดภายในขอบข่ายของเป้าหมายการศึกษา ในรูปของพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน
2. เลือกแนวคิดและปรัชญาและการวัดให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และสิ่งที่มีวัด แนวคิดแบบอิงกลุ่มหรืออิงเกณฑ์
3. เลือกหรือสร้างเครื่องมือ หรือแบบสอบถามตามแนวคิดหรือปรัชญาการวัดในข้อ 2 เพื่อการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนและประสิทธิภาพการสอน
4. การวัดผลการเรียนรู้หรือการเรียนการสอน ที่จะให้ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทุกด้านตรงจุดประสงค์ของการสอน จำเป็นต้องใช้เทคนิควิธีการวัดหลายวิธีประกอบกัน เพราะเทคนิคการวัดผลหรือเครื่องมือแต่ละประเภทมีข้อจำกัด
5. การวัดผลการเรียนการสอนเป็นการวัดทางอ้อม และสิ่งที่วัดได้เป็นเพียงตัวอย่างของพฤติกรรมความรู้ ทักษะหรือเจตคติของผู้เรียนเท่านั้น เพื่อความถูกต้องของสิ่งของการวัดผู้สอนจะต้องเลือกใช้เทคนิคหรือเครื่องมือที่เหมาะสมหลายประเภทและวัดหลายครั้ง เพื่อที่จะได้คะแนนพฤติกรรมเกี่ยวกับ ความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างถูกต้อง
6. ผู้สอนต้องตระหนักถึงจุดเด่น จุดด้อย ของเทคนิค หรือเครื่อง แต่ละประเภทเพื่อจะเลือกใช้ได้อย่างถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งความถูกต้องแม่นยำตรงของข้อมูลที่วัดได้
7. การแปลความหมายข้อมูลที่วัดได้หรือคะแนนตามแนวการวัด ควรนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และแนวทางในการตัดสินใจอื่นๆ เช่นการปรับปรุงหลักสูตร เป็นต้น

ประโยชน์ของการวัดผลและประเมินผล

สุจินต์ วิศวชิรานนท์ (2523) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดผลและประเมินผล 2 ประการ คือ ประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน และประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา

1. ประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน

1.1 ประโยชน์ต่อผู้สอน เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียน เพื่อช่วยในการเรียนการสอนให้เหมาะสม ผู้สอนทราบว่าได้สอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียง

โด ผู้สอนสามารถปรับปรุงวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียนจัดทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม สามารถแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนได้ตรงจุด

1.2 ประโยชน์ต่อนักเรียน ช่วยให้ผู้เรียนทราบว่ามีความรู้เก่งหรืออ่อนในเนื้อหาวิชาใด ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน ช่วยให้ผู้ทราบจุดประสงค์ของผู้สอน ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษาอยากยิ่งขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียน มีนิสัยในการเรียนที่ดีขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาคือข้อบกพร่องของนักเรียนได้ตรงจุด และช่วยในการรายงานผลการเรียน

2. ประโยชน์ต่อการจัดศึกษา

2.1 ประโยชน์ต่อการแนะแนว ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องทราบรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้เรียนตลอดจนปัญหาข้อบกพร่องต่างๆของผู้เรียน ช่วยให้ผู้ทราบสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการเรียนผู้เรียน เพื่อจะให้ได้ช่วยเหลือให้ปรับตัวตรงตามประเด็น สำรองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ช่วยในการแนะแนวด้านการเรียน และการแนะแนวอาชีพ ช่วยให้ผู้ทราบรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับตัวผู้เรียนเพื่อใช้เป็นระเบียบสะสมว่ามีความรู้เก่งหรืออ่อน ช่วยให้ผู้สอนและผู้ปกครองเห็นปัญหาและร่วมมือกันแก้ปัญหา ตลอดจนส่งเสริมลักษณะของผู้เรียน

2.2 ประโยชน์ต่อการบริหาร ช่วยในการคัดเลือกผู้เรียนเข้าศึกษา ให้เห็นข้อบกพร่องต่างๆที่แท้จริงของการเรียนการสอน เพื่อจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไข ทำให้ทราบถึงสถานภาพของการศึกษาสถานศึกษา และช่วยในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

จากข้อความดังกล่าวได้กล่าว ถึงประโยชน์ของการวัดผลและประเมินผลมากมายหลายประการ แต่การวัดผลจะได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการสอน ที่เป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาที่มุ่งหวังให้ผู้เรียน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ

อุบล ตูจินดา (2532) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลศิลปศึกษา จึงมี

จุดมุ่งหมายในการประเมินผลทางศิลปะ

1. เพื่อเป็นการวัดพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน
2. การประเมินเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของการเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นตัวกระตุ้นและแรงจูงใจที่จะให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากขึ้น
3. เพื่อวินิจฉัยว่า บทเรียนตอนใดเป็นปัญหาแก่ผู้เรียน
4. เพื่อวัดความรู้ความสามารถของผู้เรียนเป็นด้านๆ
5. เพื่อการศึกษาว่าผู้เรียนได้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งเอาไว้หรือไม่
6. การประเมินผลเพื่อรู้ว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนไปใช้ในชีวิตใน ประสบการณ์ใหม่ และมีประสิทธิภาพเพียงใด

7. เพื่อใช้ข้อมูลเป็นเกณฑ์ตัดสินความสามารถของผู้เรียน เพื่อเป็นประโยชน์ในการแนะแนวการศึกษา

หลักการวัดผลทางประเมินผลศิลปศึกษา

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2530) ได้กล่าวถึง แนวทางในการประเมินผลทางศิลปศึกษาตามแนวพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านของ บลูม (Bloom) คือ

1. ด้านพุทธิพิสัย มีการประเมินเกี่ยวกับความรู้ของเนื้อหาวิชา กระบวนการทำงาน องค์ประกอบศิลป์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียภาพ

2. ด้านจิตพิสัย ประเมินเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง ความสนใจในศิลปะ ความขยันเอาใจใส่ การยอมรับรูปแบบต่างๆของศิลปะ

3. ด้านทักษะพิสัย ประเมินเกี่ยวกับความสามารถในการใช้วัสดุอุปกรณ์ การประเมินโดยยึดหลักเกณฑ์ตามแนวพฤติกรรมทั้ง 3 ด้านนี้ ผู้สอนอาจจัดทำในลักษณะของแบบประเมิน หรือแบบรายงานความก้าวหน้า โดยการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้อยู่ในระดับใด ดังที่ Eisner (1972) ได้กล่าวถึงสิ่ง 3 สิ่ง ที่สามารถประเมินผลได้ในงานศิลปะ คือ

1. ความชำนาญทางเทคนิคที่ปรากฏที่ผู้ผลงาน ได้แก่ ความสามารถในการใช้และควบคุมอารมณ์ว่าผู้เรียนสามารถควบคุมอุปกรณ์เหล่านี้ได้มากน้อยแค่ไหน

2. สุนทรียภาพและลักษณะการแสดงออกของผลงาน ได้แก่ ความสามารถในการจัดรูปทรงในผลงานการแสดงออก รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคและสุนทรียภาพที่ปรากฏ

3. จินตนาการและการสร้างสรรค์ในผลงาน ได้แก่ การประเมินระดับของความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการที่ปรากฏ ความเฉลียวฉลาด ความแปลกใหม่และความรู้สึก

ไซดก เก่งเซตริก และผดุง อารีรัตน์ (2529) ได้กล่าวถึงรายละเอียดของเกณฑ์การประเมินผลงานศิลปะ ดังนี้

1. เนื้อหาในงานศิลปะ เช่นแนวคิดทางศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์ ประโยชน์แห่งความคิดทางศิลปะ

2. การแสดงออก เช่นการเลือกูปแบบศิลปะ การเลือกเทคนิควิธีที่เหมาะสม

3. กาลเทศะที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ ความเป็นต้นแบบ ความเป็นไปได้ของแนวศิลปะในอนาคต

อารี สุทธิพันธ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ (2533) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การวัดผลทางศิลปะจำเป็นต้องวัดทั้งคุณภาพในทางรูปธรรม และนามธรรม

1. คุณภาพทางรูปธรรม ได้แก่คุณภาพทางด้านรูปแบบ (Form) และคุณภาพทางด้านเนื้อหา (Content)
2. คุณภาพทางนามธรรม ได้แก่ คุณภาพของทางด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และ จินตนาการ (Imagination) การแสดงออก (Expression) และบุคลิกภาพเฉพาะตัว (Individuality)

รัตนา รักสกุลพานิชย์ (2536) ได้กล่าวสรุป เกณฑ์ใช้ในการประเมินผล ในวิชาศิลปะควรประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ควรให้ครอบคลุม ในด้านสติปัญญา ด้านจิตใจ และทักษะปฏิบัติ นอกจากนี้เกณฑ์ให้คะแนนความสามารถเชิงสร้างสรรค์ทางศิลปะ มีแนวทาง 2 ทางคือ

1. แนว Academic Evaluation มุ่งความเข้าใจเนื้อหา ด้านทักษะและกระบวนการปฏิบัติงาน
2. แนว Creative Evaluation มุ่งเน้นทางด้านความคิดการแสดงออกจากระบวนการของศิลปะศึกษา

ตามที่กล่าวมาข้างต้น การประเมินผลทางศิลปะศึกษาควรให้ครอบคลุม ความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติ วัตถุประสงค์ของแต่ละวิชา โดยคำนึงถึงหลักการวัดผลและประเมินผลงานทางศิลปะ เช่น เนื้อหารูปแบบ ความคิดสร้างสรรค์ การแสดงออก เป็นต้น

เครื่องมือในการวัดผล

การประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ข้อมูล จำเป็นต้องใช้เครื่องมือ ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้ข้อมูลจากการวัด ความรู้ ความสามารถของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับ โดยทั่วไปนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลนั้นมีหลายวิธี ดังที่ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2524) ได้กล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลมีดังนี้

1. แบบสังเกต
2. แบบสำรวจ
3. แบบสอบถาม
4. การจัดอันดับคุณภาพ
5. การบันทึกย่อย
6. ระเบียบสะสม
7. การศึกษารายบุคคล
8. สังคมมิติ

9. การสัมภาษณ์
10. การให้ปฏิบัติจริง
11. การให้สร้างจินตนาการ
12. การทดสอบ

การวัดผลและประเมินผลทางศิลปศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีเทคนิคและวิธีการที่จะวัดความรู้ความสามารถของผู้เรียน ทางศิลปะทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติให้เหมาะสม ซึ่ง อุบล ตูจันดา (2532) ได้กล่าวถึงเครื่องมือในการประเมินผลทางศิลปะดังนี้

1. การประเมินผลตนเองของผู้เรียน เช่นการสังเกตผลงานของตนเองที่ทำไปแล้ว กับผลงานชิ้นใหม่ หรืออาจทำเป็นตารางและให้คะแนนตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง และรู้จักพิจารณาไตร่ตรองในผลงาน
2. การประเมินผลของครู ซึ่งอาจใช้วิธีการหลายอย่างเพื่อรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้า เช่นการสังเกต การวัดผลงานและการใช้แบบทดสอบ
3. กระบวนการสังเกต ครูอาจจะรวบรวมจากพฤติกรรมของผู้เรียน ขณะที่สอนสังเกตการทำงาน เช่นการเลือกและการใช้เครื่องมือ และ การสังเกตพฤติกรรมหลังการสอน
4. ระเบียบสะสม ครูอาจใช้แผนกระดาษวางไว้บนโต๊ะ สำหรับที่จดบันทึกได้ทันที กระดาษแบ่งออกเป็น สองช่อง คือช่องหนึ่งสำหรับบันทึกพฤติกรรมที่มองเห็นได้ อีกช่องหนึ่งเป็นการตีความของพฤติกรรม
5. ตารางตรวจสอบเป็นรายงานแสดงพฤติกรรมของผู้เรียนที่สามารถสังเกตได้ กำหนดพฤติกรรมเป็นข้อคำถาม
6. การจัดอันดับคุณภาพ เป็นการให้น้ำหนักพฤติกรรมที่สังเกตได้ ซึ่งเป็นลักษณะพฤติกรรมที่จะวัดต้องตรงกับจุดประสงค์เป็นลักษณะที่ชัดเจน สามารถสังเกตได้
7. การทดสอบ เป็นการทดสอบในการประเมินผลตามจุดประสงค์ เช่น การวัดความพร้อม วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความถนัด เซาว์นและบุคลิกภาพ
8. การวัดวิธีปฏิบัติงาน และวัดผลงาน

2.6 ปัญหาการสอนศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษา

บรรลือ ขอรอมเดช (2533) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการสอนศิลปภาคปฏิบัติ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้กล่าวสรุปปัญหาดังนี้

1. ปัญหาที่เรื่องมาจากผู้เรียน ที่พบอยู่เสมอ คือ ความรู้ของผู้เรียนมีไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากผู้เรียนมาจากสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ผู้เรียนไม่ได้ตั้งใจมาเรียนศิลปะด้วยความจริงใจเพื่อเข้ามาเรียนแล้ว จึงขาดความขยันเอาใจใส่ ไม่มีความพยายามที่จะศึกษาอย่างจริงจัง

2. ปัญหาที่เนื่องจากผู้สอน ที่พบอยู่ในปัจจุบันคือ ผู้สอนขาดคุณลักษณะในด้านความรู้ทางวิชาการศิลปะที่มีประสิทธิภาพสูง ผู้สอนศิลปะส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนวิชาการศึกษามาก่อน ขาดความพร้อมในการเตรียมการสอน ขาดการสาธิตกระบวนการตามลำดับ ขั้นตอนของการปฏิบัติงาน

3. ปัญหาที่เนื่องมาจากการบริหาร พบว่า งบประมาณจากรัฐเพื่อสนับสนุนส่งเสริมด้านศิลปะกับไม่เพียงพอ ขาดความคล่องตัวในการบริหารและการประสานงานทั้งภายในและภายนอกสถาบัน เนื่องจากการดำเนินงานต่างๆ ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของระเบียบราชการมากเกินไป

4. ปัญหาที่เนื่องมาจากหลักสูตร ในภาพรวมของหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษาพบว่า ขาดอาคารสถานที่เรียนที่เหมาะสม ขาดความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพของห้องเรียนศิลปะภาคปฏิบัติ โดยส่วนใหญ่ยังไม่เหมาะสมกับสาขาวิชา

จากการรายงานสรุปผลการสัมมนา เรื่อง สถานการณ์การศึกษาศิลปะระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย ได้สรุปปัญหาการเรียนการสอนศิลปะดังนี้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527)

1. ขาดสถานสถานที่เรียนอันเหมาะสม
2. ขาดความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน
3. งบประมาณจากรัฐ เพื่อส่งเสริมด้านศิลปะยังไม่เพียงพอ
4. แนวความคิดและหลักสูตรทางศิลปะยังไม่พัฒนาให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2528) กล่าวว่า องค์ประกอบที่ครูศิลปะประสบปัญหาอยู่ในขณะนี้ ด้านการสอนคือ ขาดผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถในการเรียน สื่อการเรียน มีไม่เพียงพอ ขาดแคลนอาคารสถานที่ ขาดตำรา คู่มือ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

วีณา มิ่งขวัญ (2530) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการเรียนของนักศึกษาวิชาเอก ศิลปศึกษาในโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ พบว่า ครูศิลปศึกษายังมีความรู้และประสบการณ์ในสาขาวิชาเฉพาะไม่เพียงพอ ผู้สอนบางคนยังมีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานน้อยเกินไป มีการศึกษาค้นคว้าทางด้านเนื้อหาและวิธีสอนไม่เพียงพอ และยังมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาไม่ถูกต้อง

นอกจากนี้ผลการวิจัยของ มธุรา จึงอยู่สุข (2531) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษาในสหวิทยาลัยรัตน

โกลินทร์ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของภาควิชาศิลปศึกษาพบว่า นักศึกษาคาดหวังไว้ค่อนข้างสูงว่า อาจารย์ศิลปะต้องมีความรู้ความสามารถสูง เป็นทั้งนักวิชาการและศิลปิน มีความตรงต่อเวลาและเอาใจใส่ในการสอน ในความเป็นจริงนั้น อาจารย์ศิลปะมีภาระหน้าที่ทั้งฝ่ายบริหารและปฏิบัติหน้าที่พิเศษที่เป็นงานบริการ ภาระเหล่านี้ทำให้อาจารย์ศิลปะไม่มีเวลา ในการเตรียมการสอนเป็นครูผู้สอนที่ดี และทำการศึกษาค้นคว้าวิชาการเพิ่มเติมอีกทั้งทำเอกสารประกอบการสอนให้แก่ นักศึกษาอีกด้วย

3. สมรรถภาพของอาจารย์

3.1 ความหมายของสมรรถภาพ

ในเรื่องความหมายของสมรรถภาพ มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมาย ดังนี้

Andersen (1972) กล่าวว่า สมรรถภาพ หมายถึง พฤติกรรมที่เราสังเกตเห็นได้ และพฤติกรรมนี้จะมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ในทางบวก เช่น สมรรถภาพในการเขียนวัตถุ ประสงค์เชิงพฤติกรรมภาพในการใช้เทคนิคการถาม เป็นต้น

Good (1993) กล่าวว่า สมรรถภาพ คือ ทักษะ มโนทัศน์ (Concept) และเจตคติ (Attitude) ที่จะต้องมีในการทำงานทุกชนิดและสามารถนำเอาวิธีการ และความรู้พื้นฐานไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่ต้องปฏิบัติจริง

Coker (1976) กล่าวว่า สมรรถภาพ คือ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เผชิญ ครูที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ในด้านใดเพียงด้านเดียวก็เรียกว่า มีสมรรถภาพในด้านนั้น และครูที่มีสมรรถภาพสูงก็หมายถึงครูที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาทุกชนิด

ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา (2519) และDoid (1973) กล่าวถึง สมรรถภาพที่สอดคล้องกันว่า คือ ความรู้ ความเข้าใจและเจตคติของครูที่ช่วยให้นักเรียนได้มีการพัฒนาการทั้งด้านเจตคติ ปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย

ชูชาติ อารีจิตรานุสรณ์ (2530) กล่าวว่า สมรรถภาพเป็นความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและเจตคติ เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยาและคณะ (2531) กล่าวว่า สมรรถภาพ คือ ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการสอน ตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า สมรรถภาพ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเจตคติ และบุคลิกภาพของครูที่มีต่อการปฏิบัติงานการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3.2 สมรรถภาพของอาจารย์ระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไป

Hall and Jone (1976) ได้กล่าวถึงสมรรถภาพของครูควรจะครอบคลุมอยู่ในองค์ประกอบอยู่ 5 ประการ คือ

1. สมรรถภาพทางด้านความรู้ (Cognitive Competencies) เป็นความรู้ ความเข้าใจทั้งในเนื้อหาวิชา ทฤษฎีจิตวิทยาวิชาการเรียน ความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอน ความมีมนุษยสัมพันธ์ ฯลฯ

2. สมรรถภาพทางด้านเจตคติ (Affective Competencies) ซึ่งจะเกี่ยวกับค่านิยมทัศนคติความสนใจ และความชื่นชม ค่อนข้างที่จะวัดได้โดยตรง แต่อาจวัดได้สัมพันธ์กับตัวประกอบอื่นๆ

3. สมรรถภาพทางการปฏิบัติ (Performance Competencies) จะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งจะต้องมีพื้นฐานความรู้ตามสมรรถภาพที่ 1 มาก่อน

4. สมรรถภาพทางการปฏิบัติที่จะเกิดผลต่อการเรียนรู้ (Consequence or Product Competencies) จะเป็นพฤติกรรมการแสดงออก ที่เป็นผลจากข้อ 1,2,3 และทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

5. สมรรถภาพด้านการศึกษาค้นคว้า (Exploration Competencies) เป็นสมรรถภาพที่ก่อให้เกิดประสบการณ์เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของครู

Armstrong (1973) ได้กล่าวไว้ว่า สมรรถภาพของอาจารย์อุดมศึกษาควรประกอบด้วย

1. มีความสามารถในการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. มีความเข้าใจและนำหลักการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน
3. สามารถจัดกิจกรรมและวิธีการเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาและสภาพของสังคม
4. มีเทคนิคในการสอนนักศึกษาที่สามารถเรียนรู้ได้เร็ว
5. มีเทคนิคและวิธีการวัดผลที่ดีตลอดจนนำมาใช้ในการปรับปรุงการสอน
6. สามารถประเมินผลการสอนของตนเองได้
7. ทำการศึกษานักศึกษาเป็นรายบุคคล
8. มีการติดต่ออย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครอง

Weigand (1977) ได้กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมสมรรถภาพทางด้านทักษะ 7 ประการ คือ

1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์
2. ทักษะด้านการจัดการวัดประเมินผล

- 3. ทักษะในการจัดลำดับการสอน
- 4. ทักษะในการใช้คำถาม
- 5. ทักษะในการเสริมแรงจิตใจ
- 6. ทักษะในการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 7. ทักษะในการประเมินลำดับขั้นการพัฒนาของผู้เรียน

สาโรช บัวศรี (2515) ได้กล่าวถึง สมรรถภาพของอาจารย์ไว้ดังนี้ คือ

- 1. สามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี
- 2. สามารถอบรมแนะแนวและปกครองได้เป็นอย่างดี
- 3. สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี
- 4. สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีและร่วมมือกับชุมชน
- 5. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ

ประทีป เมธาคณวุฒิ (2525) ได้กล่าวถึงสมรรถภาพของครูที่มีประสิทธิภาพไว้

ดังนี้

1. สมรรถภาพที่จะเข้าใจและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน ได้แก่ ความสามารถที่จะนำความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการพัฒนาทางด้านสติปัญญา และ อารมณ์ของนักเรียนไปใช้ในการเรียนการสอน ความสามารถในการคำนึงถึงความพร้อมความสนใจและความต้องการของนักเรียนตามความสามารถ ในการวิเคราะห์ความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน

2. สมรรถภาพในการสอน กลุ่มสมรรถภาพที่เกี่ยวกับการสอน ประกอบด้วย ความสามารถในการเตรียมการสอน ความสามารถในวิธีการสอนหลาย ๆ แบบมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการสอน เชื้อโยงกิจกรรมการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน

3. สมรรถภาพในการจัดและดำเนินการในชั้นเรียน ได้แก่ ความสามารถในการควบคุมชั้นเรียน ความสามารถในการชักจูงใจ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเวลา ความสามารถในการสอนแบบกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย

4. สมรรถภาพในด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งจะประกอบด้วย ความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับผู้เรียน เพื่อนครู ผู้บริหารและผู้บริหารนักเรียน ความสามารถในการให้โอกาสกับนักเรียนในการคิดและปฏิบัติอย่างมีอิสระการมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและต่อการสอน

Verner and Other (1971) ได้กล่าวว่า สมรรถภาพของอาจารย์ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

1. ด้านปฏิสัมพันธ์ (Interaction) คือสามารถให้คำแนะนำที่ชัดเจนกับนักศึกษาได้ จัดแบบแผนของสื่อความหมายแบบต่าง ๆ ที่จะนำไปให้เป็นประโยชน์ในห้องเรียนได้ ตอบสนองต่อพฤติกรรมของนักศึกษาได้ สนองตอบตามความต้องการและความรู้สึกของผู้เรียนอย่างมีเหตุผล มีวิธีการสัมภาษณ์สอบถามนักศึกษาได้หลาย ๆ วิธี ทำงานเป็นคณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการจัดการและด้านการจัดการเรียน (Management and Instruction) คือ มีกลวิธีในการสอนที่เหมาะสม มีหลักเกณฑ์จากข้อมูลในการจัดกลุ่มการเรียน มีระบบการจัดการเรียนการสอนหลาย ๆ แบบ นำอุปกรณ์การสอนและทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ระบุจุดมุ่งหมาย (Goal) จุดประสงค์ (Objectives) ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา จัดแหล่งทรัพยากรและวัสดุอุปกรณ์ให้ มีประสิทธิภาพต่อการนำมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนได้ วางแผนจัดกิจกรรมร่วมกับ นักศึกษาได้มีเทคนิคในการหาข้อมูลจากนักศึกษา ได้ใช้คำถามได้เหมาะสมกับความสามารถของ นักศึกษา ใช้วิธีการเสริมกำลังใจให้กับนักศึกษาได้ สร้างสามัญสำนึกแก่นักศึกษาได้ พัฒนา ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดของวัฒนธรรมหลาย ๆ ด้านให้กับนักศึกษาได้ กำหนด แผนการสอนได้ เรียงลำดับกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดประสบการณ์ได้เหมาะสมตามหลัก จิตวิทยา

3. ด้านการประเมินผล (Evaluation) คือ วินิจฉัยเพื่อการแนะนำนักศึกษา สร้าง เครื่องมือวัดผลเพื่อตรวจสอบและประเมินผลได้ จัดวิธีการประเมินผลและแปรผลได้

4. ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ (Professional Growth) คือ สามารถปรับปรุง พฤติกรรมการสอนโดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินได้ สามารถเข้าร่วมในโปรแกรมการพัฒนา ทางด้านวิชาชีพได้และมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหลักสูตรได้

Batista (1976) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมของอาจารย์ในความเห็นของเพื่อน อาจารย์ว่า พฤติกรรมของอาจารย์ที่ดีควรประกอบด้วย

1. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ทันสมัย
2. มีงานวิจัยที่มีคุณภาพ
3. มีบทความและสิ่งตีพิมพ์ที่มีคุณภาพ
4. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน
5. มีความรู้ในวิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียนตลอดจนรู้จักประยุกต์ ใช้
6. มีความรู้ในวิธีการประเมินจุดมุ่งหมายของวิชาอย่างเหมาะสมตลอดจนรู้จัก ประยุกต์ใช้
7. มีคุณธรรมตามวิชาชีพ

8. มีการให้บริการกับสถาบันและชุมชน
9. มีการให้บริการทางวิชาการและวิชาชีพ
10. มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนอาจารย์ นิสิต นักศึกษาและสถาบัน

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง ปรัชญาการฝึกหัดครูของไทยตามโครงการการปฏิรูปการฝึกหัดครูของอาเซียน (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2529) ได้สรุป สมรรถภาพของอาจารย์ผู้สอนระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยดังนี้ สามารถทำการวิจัย การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง การเขียนและผลิตเอกสารการสอน การวินิจฉัยผลการเรียนของนักศึกษา การปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชน การติดต่อสื่อสาร การจัดชั้นเรียน การตั้งคำถาม การวัดผลและประเมินผลการเรียน การสอนและการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา

เฉลิม มลิลลา (2524) กล่าวถึงสมรรถภาพของครูดี ว่าจะต้องประกอบด้วย

1. ศาสตร์ดี การมีความรู้ดีในวิชาโทและวิชาบังคับพื้นฐาน ทั้งมีความสามารถนำมาเป็นหลัก และประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์ การเรียนการสอนเป็นอย่างดีด้วย
2. ศิลปะการสอนดี มีความสามารถและชำนาญชาญดี ในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ตลอดจนวางแผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ได้ดี
3. ศีลธรรมจรรยาบรรณครูดี ควรเป็นผู้มีศรัทธา ซื่อสัตย์ในวิชาชีพครู กับความรับผิดชอบ ชยันนหมั่นเพียร และเอาใจใส่ประพฤติตนตามหน้าที่ครูที่ดี

ชวลิต บัวสร้าง และคณะ (2528) ได้ทำการศึกษา สมรรถวิสัยของอาจารย์ในวิทยาลัยครู ได้แบ่งสมรรถวิสัยของครูออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. สมรรถวิสัยเกี่ยวกับคุณสมบัติที่จำเป็นของอาจารย์
2. สมรรถวิสัยเกี่ยวกับงานด้านการผลิตครูและอบรมครูประจำการ
3. สมรรถวิสัยที่เกี่ยวกับการบริการชุมชนทางวิชาการ
4. สมรรถวิสัยที่เกี่ยวกับงานด้านการทำนุบำรุงวัฒนธรรม
5. สมรรถวิสัยที่เกี่ยวกับงานด้านการวิจัย

เป็รื่อง กิจรัตน์ (2523) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความต้องการสมรรถภาพของครูโดยแบ่งสมรรถภาพ ออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพการเตรียมการสอนและเนื้อหา
2. สมรรถภาพการจัดชั้นเรียนและโรงฝึกงาน
3. สมรรถภาพทางเทคนิคและวิธีการสอน
4. สมรรถภาพความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
5. สมรรถภาพเทคนิคและการวัดผลของนักเรียน

มาตรฐาน ภาษคดีวิศวกรรม (2520) ได้แบ่งสมรรถภาพของครูโดยทั่วไปออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านการสอน
2. สมรรถภาพด้านวิชาการ
3. สมรรถภาพด้านการแนะแนวและปกครองชั้นเรียน
4. สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์
5. สมรรถภาพด้านการเป็นผู้นำ

จากแนวคิดดังกล่าว ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนนั้น ครูจำเป็นต้องมีสมรรถภาพในการเป็นครู หรือมีความสามารถที่จะจัดกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนได้อย่างบรรลุจุดประสงค์ อาจกล่าวสรุปได้ว่าสมรรถภาพของครูควรประกอบไปด้วย

1. สมรรถภาพด้านวิชาการ มีความรู้และความสามารถในด้านทักษะเนื้อหาวิชาที่สอน ความรู้ในวิชาชีพเฉพาะสาขา ทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษาทั่วไป จิตวิทยาพัฒนาการ ปรัชญาการศึกษา
2. สมรรถภาพด้านการสอน การวางแผนการสอน เตรียมการสอนการเลือกใช้เทคนิควิธีการสอนให้เหมาะสมกับวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน
3. สมรรถภาพในด้านการวัดผลและประเมินผล มีความรู้ ความเข้าใจในการวัดและการประเมินผลที่ดี สามารถเลือกวิธีวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
4. ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ การมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจยิ้มแย้มแจ่มใส มีการติดต่อประสานงานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้เรียน ผู้บริหารและบุคคลทั่วไป
5. สมรรถภาพด้านการศึกษาค้นคว้า มีการศึกษา ค้นคว้าวิจัย จัดทำเอกสารตำรา ศึกษาวิธีการสอนและทักษะการทำงานเพื่อนำการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น
6. สมรรถภาพด้านการบริการและปฏิบัติหน้าที่พิเศษ มีหน้าที่การปฏิบัติงาน การบริการทางวิชาการแก่ชุมชน และสังคม

3.3 สมรรถภาพของอาจารย์ศิลปศึกษา เกี่ยวกับวิชาการ การสอน การวัดผลและประเมิน มนุษยสัมพันธ์ การศึกษาค้นคว้าและการบริการและปฏิบัติหน้าที่พิเศษ

3.3.1 สมรรถภาพด้านวิชาการ

การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่างๆ หลายประการ เช่น จิตวิทยาการศึกษา สมรรถภาพของครู ความพร้อมของนักเรียน สื่อการสอน และสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเรียนรู้ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526) ซึ่งในการปฏิบัติงานของครูศิลปศึกษา

สมรรถภาพของครูมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะดำเนินการสอน ให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามหลักสูตร ความรู้ทางด้านศิลปะมีส่วนสำคัญที่ทำให้ ครูมั่นใจที่จะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ เลิศ อานันทนะ (2518) กล่าวว่า ครูผู้สอนศิลปะจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ จิตวิทยา การศึกษาพร้อมทั้งความรู้พื้นฐานทางศิลปะเบื้องต้น สามารถอธิบายให้ความหมายได้อย่างเด่นชัด มีความสนใจและสามารถเข้าใจนักเรียนเป็นอย่างดี คุณสมบัติเหล่านี้ย่อมเป็นครูที่ดีมากกว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถแต่ศิลปะแต่เพียงอย่างเดียว

ผดุง พรหมมูล (2522) ได้กล่าวถึง สมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูศิลปศึกษา ดังนี้ มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาในแนวศิลปศึกษาทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติโดยเฉพาะทางภาคปฏิบัตินั้น สามารถปฏิบัติงานทางศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจในหลักสูตรแต่ละระดับ อย่างละเอียดลึกซึ้ง และทราบถึงความมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนความมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษาในระดับต่างๆ รวมทั้งเป็นนักพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาด้วย มีความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างเฉลียวฉลาด ตลอดจนสามารถใช้เทคนิควิธีการที่จะนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปศึกษาไปสู่ตัวผู้เรียนด้วยกระบวนการที่เหมาะสม ตลอดจนความสามารถในการประยุกต์และดัดแปลง กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลกล้าแสดงออก กล้าสอบถามในขณะเดียวกัน ต้องเป็นผู้มีใจกล้าที่พร้อมจะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แม้ว่าความคิดเห็นนั้นไม่ตรงกับความคิดของตน

National Art Education of the United States of America (1977) ได้กำหนด มาตรฐานของลักษณะของครูศิลปะไว้ว่า ครูผู้สอน ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาเป็นอย่างดี สามารถสร้างสรรค์ผลงานของตนได้ และมีความสามารถในการสอน นอกจากนั้นแล้วควรผ่านการศึกษามาตรฐาน คือผ่านการศึกษาศิลปนิยาม ประวัติศาสตร์ศิลป์-ศิลปศึกษา สุทธิศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ สอดคล้องกับ พีระพงษ์ กุลพิศาล (2531) กล่าวว่า อาจารย์ศิลปศึกษาควรมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษา และเข้าใจปรัชญาทางด้านศิลปศึกษา อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของอาจารย์ศิลปศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้ มีความรู้ความสามารถพื้นฐานทางศิลป์ มีความเชี่ยวชาญในวิชาศิลปะมีความรู้ในเทคนิควิธีการ และเทคนิคการสอน

นอกจากนี้ เดชา นุชดอนไม้ (2527) และนิภาพรรณ กุลดิลก (2530) และไชตก เก่งเขตรกิจ (2537) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของอาจารย์ศิลปศึกษาได้สอดคล้องกันว่า ควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในวิชาศิลปศึกษา สามารถอภิปรายหรือตอบปัญหาได้ละเอียดชัดเจน สามารถเขียนตำรา หรือเอกสารประกอบการสอนได้ มีประสบการณ์หรือจิตสำนึกของความเป็นครู ติดตามข่าวสารที่เกี่ยวกับงานศิลปะอยู่เสมอ สามารถนำความรู้ในด้านอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในงานศิลปะได้ มีความใจเย็นสุขุมรอบคอบ ประหยัด ตรงต่อเวลา ปฏิบัติงานด้วยความเป็น

ระเบียบประเพณี มีมนุษยสัมพันธ์ที่เหมาะสม มีจรรยาบรรณในอาชีพ มีความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพถึงพระคุณครูอาจารย์ ขอบคั้นคว้าสร้างสรรค์ผลงานให้แปลกใหม่อยู่เสมอ

Defrancesco (1958) กล่าวถึง สมรรถภาพของอาจารย์ศิลปศึกษา ด้านวิชาการ ว่า อาจารย์ควรมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการศึกษาปรัชญาร่วมสมัย มีความรู้พื้นฐานทางการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา วิธีการสอน พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางศิลปะและสภาพแวดล้อมการทำงานภายในห้องปฏิบัติการหรือห้องเรียน มีความรู้ในการวัดผลและประเมินผลเพื่อพัฒนาความก้าวหน้า ในการเรียนของผู้เรียนเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน และมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาให้ทันสมัย

Chas A. Bennett (1963) กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ศิลปศึกษา ควรจบการศึกษามาทางศิลปะ มีความรู้พื้นฐานทางวิชาการศึกษาวิชาชีพครู หรือความรู้ทั่วไปทางศิลปะ จิตวิทยาเด็ก ปรัชญาการศึกษา มีความสามารถและทักษะในสาขาวิชาเฉพาะทางศิลปะและเทคนิควิธีการปฏิบัติงานทางศิลปะ

นอกจากนี้จากการรายงานสรุปผลการสัมมนา เรื่อง การประเมินสาระสำคัญต่อความคาดหวังของอาจารย์ศิลปศึกษา (California State University, 1992) ได้กล่าวสรุปถึงสาระสำคัญของคุณลักษณะที่คาดหวังของอาจารย์ศิลปศึกษาว่า ควรมีความรู้พื้นฐานของความเป็นครู มีความรู้ความชำนาญในองค์ประกอบศิลปะ ศิลปะประดิษฐ์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์และสุนทรียศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีความรู้ในการพิจารณาเลือกใช้แหล่งความรู้ เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าของตนเอง ติดตามความก้าวหน้าข่าวสารอยู่เสมอ

3.3.2 สมรรถภาพด้านการสอน

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถควบคู่ไปกับการปลูกฝังศีลธรรมจรรยาให้แก่แก่นักเรียน จัดได้ว่าการก่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นในตัวผู้เรียนต้องผ่านกระบวนการเรียนการสอน นับได้ว่าครูเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่จะทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สงัด อุทรานันท์, 2529) ครูที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ผู้เรียนก็ย่อมจะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ, 2530)

จรรยา คุณมี (2521) ได้กล่าวเสริมถึงการสอนของครูว่า ความสามารถในการสอน ควรจะมีความรู้ในการเตรียมการสอน เข้าใจจุดมุ่งหมายของการศึกษาและจุดมุ่งหมายของวิชาที่สอนอย่างแท้จริง สามารถใช้วิธีสอนได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียนเลือกใช้และผลิตอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้ และพัฒนาการของนักเรียนเป็นอย่างดีสามารถเป็นผู้นำในชั้นเรียนได้ มีความสามารถในการวัดผลประเมินผล

การเรียนการสอนระหว่างบุคคลของนักเรียน ควรแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ สามารถปรับปรุงหลักสูตรและตำราเรียน

รัชนี ขวัญบุญจัน (2536) ได้กล่าวสรุป สมรรถภาพด้านการสอนของครูว่า สามารถเตรียมการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดจุดประสงค์ในการสอน จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมตรงตามความต้องการของผู้เรียน มีทักษะในการสอนตามลำดับขั้นของการสอน มีทักษะในการใช้วิธีการสอนได้หลายๆแบบ มีทักษะในการใช้คำถาม สามารถจัดบรรยากาศของห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีทักษะในการใช้สื่อ แหล่งวิทยาการต่างๆ มาใช้ประโยชน์ มีความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุงการสอนของตน และมีทักษะในการประสานงานกับเพื่อนครูจัดกิจกรรมการสอน

ทิตนา แชมณี (2526) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่การสอนของครูผู้สอนศิลปศึกษา ดังนี้ ครูควรศึกษาแผนการสอนล่วงหน้า ปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน ส่งเสริมความสนุกสนานเพลิดเพลิน และการแสดงออกของนักเรียนให้นักเรียนแสดงความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศที่ดี มีความเป็นกันเองกับนักเรียน แสดงความสนใจในตัวนักเรียนให้ทั่วถึง และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ระลึกอยู่เสมอว่า การสอนศิลปะไม่ได้มุ่งให้นักเรียนเป็นศิลปินแต่เป็นการปูพื้นฐานให้นักเรียนมีความสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำศิลปะมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าและระสนิยมที่ดี และแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน ฝึกให้นักเรียนรักษาความสะอาดสถานที่ และเครื่องมือเครื่องใช้ หลังจากเสร็จงาน และปลูกฝังความรับผิดชอบในการทำงาน การประเมินผล ควรพิจารณา ความคิดสร้างสรรค์ ยอมรับผลงานของนักเรียน และจัดให้มีการแสดงผลงานนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ชื่นชมผลงานของตนเอง และเป็นแนวคิดแก่ผู้อื่น

นอกจากนี้ นิภาพรรณ กุลติล (2530) ผดุง พรหมมูล (2522) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า อาจารย์ศิลปะควรเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีความสามารถในการสอนและจัดกิจกรรมศิลปศึกษาได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสามารถใช้เทคนิควิธีการที่จะนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปศึกษาไปสู่ตัวผู้เรียนด้วยกระบวนการที่เหมาะสม

จากผลการวิจัยของ Wortuba และ Wright (1975) ศึกษาประสิทธิภาพในการสอนของครูศิลปศึกษาว่า อาจารย์ควรความรู้ในเนื้อหาการสอนอย่างกว้างๆ และถูกต้องแม่นยำแน่นอน มีความกระตือรือร้นในเนื้อหาวิชาทฤษฎีที่เป็นธรรมชาติได้อย่างชัดเจนและมีความ ยุติธรรมในการประเมินผลงาน

มงคล แก้วพวงงาม (2529) เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษา พบว่าอาจารย์ผู้สอนศิลปะศึกษาที่พึงประสงค์ต้องสามารถอธิบายหลักการในวิชา

ศิลปะแก่ผู้เรียนได้ชัดเจน จัดเทคนิควิธีการสอนให้เหมาะกับผู้เรียน บอกวัตถุประสงค์ของการเรียน และการปฏิบัติงานแก่นักศึกษาก่อนลงมือปฏิบัติงาน สามารถจัดห้องปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามหลักการศิลปะและสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้เป็นวัสดุศึกษาและสื่อการสอน วิชา มิ่งขวัญ (2530) ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่าครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้มีการวิจารณ์ผลงานหน้าชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถของตน

นอกจากนี้ บังอร จันคำ (2533) ยังได้กล่าวสรุปบทบาทของครูศิลปศึกษาในด้านการสอนดังนี้ ครูศิลปศึกษา ควรเป็นผู้มีความสามารถทางศิลปศึกษา ศึกษาหาความรู้ในเนื้อหาวิชาอยู่เสมอ มีความรู้หรือศึกษาพัฒนาการของผู้เรียนมีการวางแผนการสอนหรือจัดทำแผนการสอนไว้ล่วงหน้า ตลอดจนเตรียมการสอน อุปกรณ์การสอนให้สมบูรณ์ มีความกระตือรือร้น อดทนในการสอนหมั่นดูแลและเอาใจใส่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นควรใช้จิตวิทยาในการสอนรู้จักการเสริมกำลังใจ ยอมรับฟังความคิดเห็นและให้โอกาสนักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ สามารถเลือกวิธีสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้เรียนปลูกฝังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความปรารถนาดีละเอียดอ่อน

3.3.1 สมรรถภาพด้านการวัดผลประเมินผล

ชุมพร ยงกิตติกุล และประครอง กรรณสูต (2518) ได้กล่าวถึง การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนว่า

1. การวัดผลต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสอน ต้องครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านต่างๆ คือ ด้านพุทธิปัญญา ทักษะความรู้สึกและค่านิยม
2. เลือกเทคนิคการวัดผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และเหมาะสมกับสิ่งที่วัด
3. มีเทคนิคการวัดผลหลายวิธีเพื่อให้ครอบคลุม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ของการศึกษา
4. นำผลจากการวัดประเมินผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนและเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านอื่น เช่นการบริหาร การปรับปรุงหลักสูตร การแนะแนว

สมพร รอดบุญ (2530) กล่าวถึงการประเมินผลการเรียนศิลปศึกษาที่เน้นการปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของวิชาและจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนได้ตั้งไว้ ดังนี้

1. ในแนวที่เน้นแบบฝีมือในการปฏิบัติ (Academic) ผู้สอนจะประเมินผลงานของผู้เรียนได้จาก
 - 1.1 ความเข้าใจ คือดูว่าเขียนได้ถูกต้องตามหลักวิชาหรือไม่
 - 1.2 ฝีมือ ดูว่ามีฝีมือมากน้อยแค่ไหน

1.3 เวลา สามารถเขียนภาพได้สมยบุรณืตามเวลาที่กำหนดได้มากน้อยเพียงใด

การประเมินแนวนี้ จะเน้นในเรื่องของฝีมือมากกว่าความคิด

2. ในแนวที่เป็นแบบสร้างสรรค์ (Creative) การประเมินผลมุ่งเน้นในด้านของความคิดในการสร้างสรรค์มากกว่าฝีมือ นอกจากนี้ยังประเมินได้จากการพูดหรือการอธิบายความคิดในการสร้างสรรค์ของผู้เรียนว่าเป็นอย่างไร ชัดเจนหรือไม่ ผู้เรียนมีแนวความคิดในการทำงานจริงหรือเปล่า และประเมินจากผลงานด้วยการแสดงออกสัมพันธ์กับความคิดมากน้อยเพียงใด

ในกรณีของการสร้างสรรค์ผลงานแนวนี้ หากผู้เรียนมีแต่ฝีมือและด้อยในด้านความคิด คะแนนก็น้อยกว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์แต่มีฝีมือเป็นรอง ในกรณีที่ผู้เรียนมีทั้งความคิดที่มีฝีมือด้วยแล้วคะแนนที่ได้รับจะสูง

3. วิชาในห้องปฏิบัติการ (studio) บางวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดเรื่องราวเนื้อหาหรือจุดมุ่งหมายขึ้นเองนั้นการวัดหรือการประเมินผลดูได้จาก

3.1 ผู้เรียนมีความคิดที่จะเสนออะไร

3.2 รูปแบบและการแสดงออกในงานสอดคล้องกับความคิดเห็นมากน้อยแค่ไหน

ไหน

3.3 คุณค่าที่ปรากฏในงานเป็นอย่างไร มีมากน้อยแค่ไหน (การประเมินคุณค่าต้องดูที่เนื้อหาและจุดมุ่งหมายของผู้เรียนด้วย)

3.4 ดูความขยัน ความจริงจังและความเอาใจใส่ในการทำงานของผู้เรียน

4. หากเป็นวิชาหรือเนื้อหาที่ผู้สอนกำหนด การประเมินจะดูได้จาก

4.1 ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาหมกน้อยเพียงใด

4.2 การแสดงออกของผู้เรียนตรงตามจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนกำหนดไว้มากน้อยให้มากน้อยแค่ไหน

4.3 การประเมินจากฝีมือ การใช้รูปแบบและเทคนิค

4.4 การประเมินจากความตั้งใจ ความขยันหมั่นเพียร

4.5 การประเมินคุณค่าของงาน

5. การประเมินคุณค่าในงานศิลปะของเด็ก

5.1 การประเมินคุณค่าทางด้านความคิด คือ ความคิดริเริ่มมากน้อยแค่ไหน มีความแปลกใหม่และน่าสนใจเพียงใด

5.2 ประเมินคุณค่าทางการแสดงออกได้แก่ การแสดงออกทางเรื่องราว รูปทรง และความงาม

3.3.4 สมรรถภาพด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์

คุณลักษณะของครูทางด้านบุคลิกลักษณะท่าทาง ความรู้ ความสนใจ และ ความจริงใจ ความเป็นผู้นำ รวมทั้งเจตคติที่มีต่อวิชาที่สอนและต่อศิษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญ อันหนึ่งที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอน (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2524) พฤติกรรมของครูที่เอาใจใส่ต่อ ผู้เรียนอันเป็นความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา ยังเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิด สภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการสอนที่ดี มีประสิทธิภาพมากขึ้น (พรชูลี อาชนวบำรุง, 2525) ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มณฑนา ปิยะดา (2521) ที่พบว่าคุณลักษณะของผู้สอนที่มีความ สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนและการอบรม การทำหรือพฤติกรรมของผู้สอนที่เป็นไปได้ ด้วยดี

คำว่าบุคลิกภาพได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ดังนี้

แอลพอร์ต (Allport อ้างถึงใน อำนวย สุวรรณละเอียด 2527:37) กล่าวว่า บุคลิก ภาพ หมายถึง กระบวนการสร้างหรือการจัดส่วนประกอบของแต่ละคนทั้งภายในและภายนอกจิต ใจ และร่างกาย ซึ่งบุคคลนี้จะทำหน้าที่เป็นเครื่องกำหนดตัดสินพิจารณาลักษณะพฤติกรรมและ ความนึกคิดของบุคคลนั้นๆ

โสภา ชูพิกุลชัย (2521) กล่าวว่า บุคลิกภาพ เป็นแบบฉบับของแต่ละบุคคลที่ บอกให้ทราบถึงการปรับตัว ซึ่งเป็นเอกเทศของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตนเอง ในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ซึ่งจะรวมถึงอุปนิสัย ความสามารถ แรงกระตุ้นทางอารมณ์ และประสบการณ์ของเขาด้วย

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึงลักษณะต่างๆที่ประกอบ ของบุคคลที่แสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อตนเอง ในการปรับตัวให้เข้าต่อสิ่งแวดล้อมและบุคคลอื่นและลักษณะเหล่านี้จะรวมไปถึงอุปนิสัย ความสามารถที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล

บุคคลที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุดคือ ครู แบบแผนบุคลิกภาพทั้งเจตคติของครู หรือความรู้สึกทำที่ต่ออาชีพครู และต่อเด็ก สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลในการสร้างบรรยากาศการเรียน การสอน ในเรื่องบุคลิกภาพของครูที่ดีนั้นได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้พอจะประมวลได้ดังนี้

อำนวย สุวรรณละเอียด (2527) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพของครูที่ดีว่า ครูควรมีสุข ภาพทางกาย และจิตสมบุรณ์เป็นผู้นำประชาธิปไตย มีความรู้ดีทั้งวิชาการและวิชาชีพ สอนดี ปก ครองดี มีความยุติธรรมมีวินัยในการทำงานดี มีความรับผิดชอบดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้น กระจับกระจ่างว่องไว มีอารมณ์ขัน มีมารยาทงามสุภาพ มีน้ำเสียงกังวาล แจ่มใส แต่งกายดี สะอาด ปราณีดี เหมาะสม มีความมั่นใจในตนเอง มีความเสียสละ เห็นใจผู้อื่น มี ความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน เมตตา กรุณา ซื่อสัตย์ สุจริต

คำว่ามนุษย์สัมพันธ์ได้มีนักวิชาการศึกษาได้ให้คำจำกัดความดังนี้

อรุณ วัชรธรรม (2522) กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์ คือความเกี่ยวพันระหว่างคนใดคนหนึ่งกับคนอื่น ๆ ระหว่างสมาชิกของกลุ่ม ระหว่างกลุ่มหนึ่งกับกลุ่มหนึ่ง ระหว่างคนหลายคนในกลุ่มขององค์การ ระหว่างคนในองค์การหนึ่งกับอีกองค์การหนึ่ง ตลอดจนกระทั่งระหว่างคนหลาย ๆ คน กลุ่มหลาย ๆ กลุ่มองค์การหลาย ๆ องค์การในวัฒนธรรมเดียวกัน และต่างวัฒนธรรมกัน

เคITH เดวิส (Keith Davis, 1967) กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์ คือ การกระตุ้นของบุคคลที่ก่อให้เกิดวัตถุประสงค์ของหน่วยงานจะให้บุคคลร่วมกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยร่วมมือร่วมใจกันให้เกิดผลทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น กล่าวสรุปได้ว่า มนุษยสัมพันธ์ คือความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับหมู่คณะ หรือระหว่างคณะกับคณะ เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำงานจนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ของครูสอนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนที่จะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน อันเป็นประโยชน์ต่อการสอนและมีประสิทธิภาพ อาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาเช่นเดียวกับอาจารย์สอนวิชาอื่นๆ ดดยทั่วไปที่มีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ดังเช่นนักการศึกษาต่างๆ ได้กล่าวไว้ดังนี้

อุบล ตูจินดา (2532) กล่าวว่า ครูศิลปศึกษาว่า ควรมีความกระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ มีความเป็นกันเอง เห็นอกเห็นใจ มีความยุติธรรม ทนสมัย รู้จักค้นคว้าอยู่เสมอ รู้จักพัฒนาภิรยาทำทางด้านความรู้ ความถนัดทางศิลปะรู้จักใช้อารมณ์ในทางที่เหมาะสม รู้จักกาลเทศะและรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสวงหาแนวทางใหม่ๆ ทางด้านศิลปะ ยอมรับฟังคำติชมและคำวิจารณ์ของผู้อื่นและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ มีความประพฤติดี แต่งกายดีและภิรยาทำทางที่ดี

นิภาพรรณ กุลดิลก (2530) กล่าวถึง บุคลิกและมนุษยสัมพันธ์ของครูศิลปศึกษาว่า น่าเคารพนับถือ มีความเมตตากรุณา มีความมานะพยายาม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เอาใจใส่ต่อศิษย์ และมีศรัทธาต่ออาชีพครูอย่างแท้จริง

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2530) กล่าวว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษา ควรเป็นผู้ที่มีรูปร่าง หน้าตาดี เสียงดัง พังชัด สุขภาพพลานามัยดี สุภาพมีอารมณ์ขัน ชอบความเป็นระเบียบ เข้าใจผู้อื่น มีความประณีต มีความยุติธรรม มีสติปัญญาไหวพริบดี รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เข้าใจตัวผู้เรียน

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2531) กล่าวว่า ครูศิลปศึกษาจะต้องมีการพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นที่ศรัทธาน่านับถือต่อบุคคลทั่วไป มีวาจาสุภาพ นุ่มนวล อุดม มีการแต่งกายดี ควบคุมอารมณ์ให้ร่าเริงแจ่มใส เปิดเผย มีสุขภาพและความพร้อม ร่างกายแข็งแรง มีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน มีมนุษยสัมพันธ์ต่อผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน บุคคลทั่วไป และชุมชน

เดชา นุชดอนไผ่ (2527) ได้กล่าวว่า อาจารย์ศิลปศึกษา ควรมีความใจเย็น สุขุมรอบคอบ การแต่งกายสุภาพ การพูดจาชัดเจน การยิ้มแย้มแจ่มใส ความอดทน ในการปฏิบัติงาน ประหยัด ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตนด้วยความเป็นระเบียบปราณีต มีมนุษยสัมพันธ์ที่เหมาะสม มีจรรยาบรรณในอาชีพ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อ่อนน้อมถ่อมตน

อารี สุทธิพันธ์ (2527) กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาควรเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี ซึ่งได้แก่ พูดจาสุภาพชัดเจน เป็นคนตรงต่อเวลา ใจเย็นสุขุมรอบคอบ หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ปฏิบัติงานด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

มงคล แก้วพวงงาม (2529) กล่าวว่า อาจารย์วิชาศิลปศึกษาควรมีจรรยาบรรณแห่งอาชีพของตนมีน้ำใจและศรัทธาในวิชาชีพของตน และปฏิบัติงานด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง

บังอร จันคำ (2533) กล่าวว่า อาจารย์ศิลปศึกษา ควรเป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรง รูปร่างหน้าตาดี แต่งกายทันสมัย และเหมาะสมกับที่เป็นครู เสียงดังฟังชัด มีท่วงท่าของการพูดที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีอารมณ์ขัน มีจิตใจเมตตากรุณา มีความอดทน มีความกระตือรือร้นหมั่นศึกษาความรู้เพิ่มเติม มีความยุติธรรม เข้าใจจิตใจผู้อื่น มีความประณีตเรียบร้อย

Detrancesco (1958) ได้กล่าวถึง อาจารย์ศิลปศึกษา ควรมีบุคลิกภาพที่เป็นที่ยอมรับนับถือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีอารมณ์มั่นคงหนักแน่นเชื่อมั่นในตนเอง เป็นมิตรกับบุคคลทั่วไป ความเป็นผู้นำ เมตตากรุณาเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพปรับปรุงตนเองอยู่ตลอดเวลา

3.3.5 สมรรถภาพด้านการศึกษาค้นคว้า

เฉลียว ดีบุรี และคณะ (2523) กล่าวว่า การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ อยู่เสมอ เป็นหน้าที่สำคัญของครู ที่ช่วยให้ครูได้รับความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ และยังช่วยส่งเสริมการสอนอันเป็นงานอาชีพโดยตรง

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) กล่าวว่า ครูควรแสดงความขยัน เตรียมพร้อมสำหรับการสอน อ่านตำรา บทความเชิงวิชาการ ชมนิทรรศการ ฟังปาถกฐา และใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีอื่นๆ

De Francesco (1958) ได้กล่าวถึง บทบาทของอาจารย์ศิลปศึกษาว่า มีหน้าที่ในการทดลอง สาธิตหรือการวิจัย การเรียนการสอนศิลปศึกษา ในด้าน เทคนิควิธีการสอน การ

เจเลียว ดีปรี และคณะ (2523) กล่าวว่า การศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ เป็นหน้าที่สำคัญของครู ที่ช่วยให้ครูได้รับความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ และยังช่วยส่งเสริมการสอนอัน เป็นงานอาชีพโดยตรง

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) กล่าวว่า ครูควรแสดงความขยัน เติบโตพร้อมสำหรับการสอน อ่านตำรา บทความเชิงวิชาการ ขนนิทรรศการ ฟังปาถกฐา และใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีอื่นๆ

De Francesco (1958) ได้กล่าวถึง บทบาทของอาจารย์ศิลปศึกษาว่า มีหน้าที่ในการทดลอง สาธิตหรือการวิจัย การเรียนการสอนศิลปศึกษา ในด้าน เทคนิควิธีการสอน การประเมินผลการศึกษา ทั้งนี้เพื่อที่จะนำข้อที่ค้นพบ เกี่ยวกับการสอนศิลปะมาปรับปรุง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขันติ เจริญอาจ (2529) กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษา ควรหมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ และมีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ ควรหาโอกาสเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนาระหว่างผู้สอนวิชาเดียวกัน เพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้ในเนื้อหาวิชา และเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคต่างๆ และควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหลายๆกิจกรรม เช่น จัดนิทรรศการ การศึกษา นอกสถานที่ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2531) และ Chas A Bentt (1963) กล่าวว่า อาจารย์ศิลปศึกษา ควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถเฉพาะของตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยการฝึกอบรมสัมมนา อ่านตำรา เขียนบทความทางวิชาการศิลปะ การฝึกฝนทักษะทดลองปฏิบัติงานศิลปะอยู่เสมอ เพื่อความก้าวหน้าของตนเอง

Yochin (1976) กล่าวว่า อาจารย์ศิลปศึกษาควรรักความก้าวหน้า มีความสามารถในการหาแหล่งความรู้ ข้อมูล มีความทันสมัยในทางการศึกษาและศิลปศึกษา โดยการเข้าร่วมประชุม สัมมนา ติดตามเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปศึกษาที่เป็นปัจจุบันเสมอ

3.3.6 สมรรถภาพด้านการบริการและปฏิบัติหน้าที่พิเศษ

หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา คือ การให้บริการสังคมและชุมชน รวมทั้งเป็นสถาบันสังคมที่ให้ด้านความรู้แก่บุคคลพลที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์แก่สังคมได้อย่างมาก ครูอาจารย์จึงไม่ควรที่แยกออกไปจากสังคม ซึ่ง ธงชัย ปภัสราทร (2517) กล่าวว่า งานบริการวิชาการแก่สังคมถือเป็นหน้าที่หนึ่งของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่างานสอน เพราะว่าการบริการสังคมช่วยสนับสนุนให้การสอน การวิจัยตรงกับความเป็นจริง

ของสังคมมากที่สุด ทำให้คุณภาพของครูที่ผลิตออกมาสามารถรับใช้สังคมได้ทันที และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พงษ์ภิญโญ ธรรมคุณ (2528) กล่าวว่า การบริการทางวิชาการแก่ชุมชน คือการจัดกิจกรรมเชิงวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดบริการให้แก่ประชาชนในชุมชน เป็นลักษณะให้การศึกษาหรือการศึกษานอกระบบตลอดจนการใช้ทรัพยากรของสถาบันทั้งด้านองค์บุคคล และองค์วัสดุให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในรูปแบบต่างๆ

ชัยวัฒน์ ปานพลอย (2523) ได้เสนอแนะลักษณะการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. งานให้การศึกษาแก่ชุมชน ได้แก่ การให้การศึกษาโดยการสอนหลักสูตรพิเศษนอกไปจากหลักสูตรปกติ เช่นการสอนในหลักสูตรระยะสั้น
2. งานบริการชุมชน เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสถาบันให้แก่บุคคลภายนอกสามารถกระทำโดยการเผยแพร่ เอกสารทางวิชาการ การเขียนบทความ บรรยาย อภิปราย กว้าให้คำปรึกษาแก่ชุมชน เป็นต้น
3. งานส่งเสริมและพัฒนาชุมชน เป็นการส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาชุมชนร่วมกับหน่วยงานอื่นๆของรัฐ

พร สุวรรณวาทกิจ และสุรพล จันทร์ปัดย์ (2523) ได้เสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้

1. จัดทำหลักสูตรการศึกษา หรือหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพที่ตรงตามความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น ในลักษณะจับในตัว ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้และวิธีการไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพได้ทันที โดยไม่ต้องเสียเวลาในการประยุกต์มากนัก หากเป็นไปได้ควรให้การศึกษฝึกอบรมให้ ความรู้และวิธีการที่ใช้ได้เลยในสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นผู้เข้าอบรม
2. จัดทำโครงการการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ประชาชนทุกอาชีพและทุกวัย เลือกสรรวิชาที่เป็นประโยชน์ ต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลและชุมชน การจัดทำหลักสูตรวิชาต่างๆให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้บริการแสดงความต้องการว่าต้องการศึกษาวิชาใดบ้าง
3. จัดการประชุมทางวิชาการ การสัมมนา การอภิปราย โดยร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน และให้ประชาชนทุกอาชีพมีส่วนร่วมด้วย เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาหรืออภิปรายจนสามารถนำไปปรับปรุงใช้ในท้องถิ่นของตนได้
4. จัดนิทรรศการทางวิชาการ แสดงการสาธิตวิธี สาธิตผลเพื่อให้เห็น

ของจริงและเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่าเดิมและเป็นแนวทางว่าควรจะไปรับใช้ในท้องถิ่นของตนเองหรือไม่

5. เผยแพร่ความรู้โดยผ่านทางสื่อมวลชนใช้ระบบโทรคมนาคมทางไกลเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกัน

6. จัดทำเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบที่อ่านง่าย ใช้ได้จริงในสภาพท้องถิ่นนั้น

7. จัดรายการตอบปัญหาทางไปรษณีย์ และวิทยุกระจายเสียง

งานบริการทางวิชาการแก่สังคมและชุมชนของสถาบันราชภัฏมีลักษณะงานและการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งที่อาจารย์ผู้สอนต้องปฏิบัติตามบทบาทของสถาบัน โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมงานวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามวัตถุประสงค์ของโครงการบริการวิชาการ แก่สังคม เป็นโครงการที่มุ่งเน้นให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นโดยทั่วไป และมุ่งพัฒนาการศึกษาในระบบโรงเรียนของท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งมีโครงการต่างๆ เช่น (กรมการฝึกหัดครู 2535)

1. โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เช่น การดำเนินการพัฒนาปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลแก่คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

2. โครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อพัฒนาชนบท มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาได้นำเอาความรู้ทางภาคทฤษฎีไปฝึกปฏิบัติใช้ในการพัฒนาชุมชนชนบท อันยังผลให้นักศึกษาได้เรียนรู้วิชาการ สภาพ เศรษฐกิจ สังคม และพัฒนาตนเองจากประสบการณ์ตรง

3. โครงการศูนย์ศึกษาและปฏิบัติการชุมชนศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่นวัตถุประสงค์ของโครงการคือ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน และการพัฒนาคุณภาพของสถาบันวิทยาลัยครูไปพร้อม ๆ กัน โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างบุคลากรวิทยาลัยครูกับประชาชน กับองค์กรของประชาชน

4. โครงการผู้สอนศูนย์ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกรมฝึกหัดครูกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งดำเนินการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค วัตถุประสงค์จะส่งเสริมให้ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาสามารถทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. โครงการพัฒนาและศึกษาอบรมครูผู้สอนในสังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นโครงการร่วมมือระหว่างกรมการฝึกหัดครูกับกรมสามัญศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพครูในระดับมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ให้มีอุดมการณ์ ความเป็นครู มีความรู้และทักษะการสอนตลอดจนสามารถเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียน

การสอนได้อย่างเหมาะสม

6 โครงการส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฯลฯ

โครงการทางวิชาการเพื่อบริการชุมชนเหล่านี้ นอกนอกจากจะส่งผลต่อการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายแล้ว อาจารย์ภายในสถาบันยังได้รับประสบการณ์ต่างๆ จากครูภายในท้องถิ่น ที่สามารถนำมาพัฒนาการเรียนการสอนภายในสถาบันได้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้มีการส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ซึ่งการดำเนินการจัดส่งเสริม บำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม อยู่ในรูปแบบของการศึกษาค้นคว้า วิจัย วิชาการ ศิลปะ วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการดำเนินการด้านการบำรุงและเผยแพร่ศิลปะและ วัฒนธรรมต่าง ๆ กิจกรรมของการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทคือ

1. การศึกษาค้นคว้าวิจัย วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตเรื่องราวทางภูมิศาสตร์และ ประวัติศาสตร์ของภูมิภาคต่างๆ
2. จัดอบรมสัมมนาและประชุมปฏิบัติการด้านศิลปะวัฒนธรรม เพื่อเป็นการ พัฒนาความรู้ ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและเผยแพร่ความรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มต่างๆ
3. ดำเนินงานทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมโดยศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
4. เผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อปลูกฝังและจูงใจให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะวัฒนธรรม และมีความรู้ ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติโดยการผลิต และเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ จัดการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นต้น
5. ดำเนินงานพัฒนาศูนย์ศิลปวัฒนธรรมโดยการพัฒนาคณะบุคคล ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ สามารถเผยแพร่ความรู้แก่นักศึกษาและ ประชาชนในท้องถิ่นได้ ฯลฯ

จากบทบาทของงานอาจารย์ในส่วนของงานบริการทางวิชาการแก่สังคมและชุมชน การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อาจกล่าวได้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินส่งเสริมกิจกรรม ของสถาบันที่มีต่อชุมชนและสังคม ภาระงานหน้าที่นี้ นอกจากจะถือได้ว่าเป็นบทบาทที่สถาบันมี ต่อชุมชนในท้องถิ่น ยังถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของอาจารย์ทุกท่านและอาจารย์ศิลปะศึกษาเองก็เช่น เดียวกันย่อมจะต้องปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ของสถาบัน ดังได้กล่าวมาแล้ว

จากการที่สถาบันจะมีองค์กรภายในประกอบด้วย คณะวิชา ภาควิชา ศูนย์สำนักและ หน่วยงานทุกสถาบันจะมีโครงสร้างเดียวกันตลอด สำหรับงานบริหารภายในองค์กรนั้น ผู้ที่

ปฏิบัติหน้าที่ได้แก่อาจารย์ผู้สอน ซึ่งนอกเหนือจากการสอนแล้วยังต้องปฏิบัติหน้าที่ภายในองค์กรนั้น ๆ อีกด้วยการปฏิบัติหน้าที่พิเศษเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะสังกัดอยู่ในสำนักงานอธิการบดี ซึ่งจากการจำแนกงานในสำนักงานอธิการบดี พอจะทำให้มองเห็นบทบาทในการดำเนินงานในหน้าที่พิเศษต่างๆ ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ งานฝ่ายการเงิน งานฝ่ายการเจ้าหน้าที่ งานฝ่ายธุรการ งานฝ่ายประชาสัมพันธ์ งานฝ่ายพัสดุ งานฝ่ายยานพาหนะ งานฝ่ายสวัสดิการ งานฝ่ายอนามัยและสุขภาพ งานฝ่ายอาคารสถานที่ งานฝ่ายเลขานุการ สำนักงานอธิการบดีและงานฝ่ายเอกสารการพิมพ์ (กรมการฝึกหัดครู, 2535) จะเห็นได้ว่าจากภาระงานด้านการบริการและปฏิบัติหน้าที่พิเศษของอาจารย์มีหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งหน้าที่ประการหนึ่งที่สำคัญที่นอกเหนือจากการสอนแล้ว ถือได้ว่าเป็นภาระหน้าที่ของอาจารย์ในสาขาวิชาต่างโดยทั่วไปแล้วยังรวมไปถึง อาจารย์ศิลปศึกษาที่ต้องปฏิบัติอีกด้วย ซึ่งอาจสรุปได้เป็นงานด้านการบริการและปฏิบัติหน้าที่พิเศษที่สำคัญคือ

1. การบริการต่อชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน ในการให้ความรู้ทางวิชาการต่อชุมชน การเผยแพร่ความรู้อบรมสัมมนา การให้การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในชุมชน

2. การปฏิบัติหน้าที่พิเศษภายในสถาบัน ได้แก่ งานฝ่ายการเงิน งานฝ่ายการเจ้าหน้าที่ งานฝ่ายธุรการ ฯลฯ

3.3.7 บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ศิลปศึกษา

สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันในระดับอุดมศึกษา ที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการศึกษาในท้องถิ่น มีหน้าที่หลักคือ ให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาและวิชาชีพชั้นสูงทำการวิจัยและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยีทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู ซึ่งเมื่อพิจารณาหน้าที่แล้วจะสอดคล้องกับหน้าที่หลักของสถาบันอุดมศึกษา 4 ประการดังนี้

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2518) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่สำคัญ

1. สอนวิชาการและวิชาชีพเพื่อสนองความต้องการทางวิชาการ
2. วิจัย ค้นคว้า เพื่อความต้องการทางวิชาการ
3. บริการทางวิชาการแก่สังคม
4. ถ่ายทอดวัฒนธรรม และปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี

จากหน้าที่หลักของสถาบันราชภัฏ ดังกล่าวข้างต้นก็คือ หน้าที่หลักของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละคนนั่นเอง

2. ภาระงานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการ
3. ภาระงานบริการทางวิชาการ
4. ภาระทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
5. ภาระงานบริหาร บริการ อุดมการณ์ และกรรมการ
6. ภาระงานอบรมครู และบุคลากรประจำการ

อาจกล่าวได้ว่า อาจารย์ผู้ทำการสอนในระดับอุดมศึกษานั้นมีบทบาทหน้าที่ที่อาจแตกต่างไปจากครูผู้สอนในระดับอื่นๆ กล่าวคือ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับหน้าที่ของสถาบันการศึกษาอุดมศึกษา เป็นผู้นำทางวิชาการ ทำการสอน การวิจัย ให้บริการความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชนและอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ที่เป็นครูต่อไป ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงมีบทบาทเช่นเดียวกับอาจารย์ในสาขาวิชาอื่นๆ การเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจจุดประสงค์ของการสอนในระดับอุดมศึกษาว่า มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการและวิชาชีพศิลปศึกษาเพื่อเตรียมตัวครูศิลปศึกษา

4. การบริหารงานของสถาบันราชภัฏ

การบริหารงานภายในสถาบันราชภัฏ ตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 ให้สถาบันราชภัฏแต่ละแห่งมีอธิการบดี คนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา และรับผิดชอบงานทั้งปวงของสถาบัน และให้มีรองอธิการบดีหรือผู้ช่วยอธิการบดีหนึ่งคนหรือหลายคนก็ได้ ทำหน้าที่รับผิดชอบตามที่อธิการบดีมอบหมายและให้มีบุคคลอื่นๆ ดำรงตำแหน่งต่อไปนี้

1. ผู้อำนวยการ สำนักงานอธิการบดี เป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของสำนักงานอธิการบดี ซึ่งอาจมีรองผู้อำนวยการสำนักงาน หนึ่งคนหรือหลายคนก็ได้
2. คณบดี เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบงานของคณบดีหรือบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งอาจมีรองคณบดีหนึ่งคนหรือหลายคนก็ได้
3. ผู้อำนวยการสำนักงานวิจัยเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของสำนักวิจัย ซึ่งอาจมีรองหนึ่งคนหรือหลายคนก็ได้
4. หัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นเป็นผู้รับผิดชอบงานของหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งอาจมีรองหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นหนึ่งคนหรือหลายคนก็ได้
5. หัวหน้าภาควิชาเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบงานของภาควิชา

ปวย อึ้งภากรณ์ (2516) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา คือ

1. หน้าที่สอน อาจารย์มหาวิทยาลัยควรจะทำหน้าที่และอบรมนิสิตนักศึกษา เพื่อให้เป็นบัณฑิตได้ เป็นมนุษย์ที่ดี เป็นพลเมืองดี และเป็นผู้สามารถในการประกอบอาชีพ
2. แสวงหาความรู้วิทยาการใหม่ๆ หน้าที่นี้ได้แก่ การทดลองค้นคว้า หาความก้าวหน้าทางวิชาการ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ และประยุกต์ผลงานค้นคว้าเพื่อช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม
3. ให้ความรู้ต่างๆ ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม หน้าที่ได้แก่การบริการทางวิชาการ แก่สังคมตามความต้องการของท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นผู้นำและเผยแพร่ทักษะเทคนิคการสอนใหม่ ให้แก่โรงเรียนในชนบท เช่น การจัดอบรม และเผยแพร่การศึกษาให้แก่ครูประจำการ

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530) กล่าววาทะบาทของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษามีดังนี้

1. บทบาทของครู คือ ภาระหลักในการสั่งสอนอบรม ให้ความรู้ทางวิชาการแก่ศิษย์ทั้งในและนอกห้องเรียน ดังนั้น อาจารย์จึงมีหน้าที่สอนทั้งคนและสอนทั้งหนังสือ เป็นที่พึ่งทางวิชาการแก่ศิษย์
2. บทบาทนักวิจัย คือ เป็นผู้บุกเบิกเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ศึกษารวบรวมแนวความคิดทฤษฎีเหตุผลต่างๆ เพื่อสร้างชุมชนวิชาการ หาแนวทางศึกษา เพื่อนำมาเป็นประโยชน์ในการถ่ายทอดความคิดรวมไปถึงการนำไปประยุกต์ใช้ในสังคม อาจารย์จึงถือว่า การวิจัยเป็นหน้าที่ประการหนึ่งของอาจารย์ที่จะควบคู่ไปกับภาระกิจการสอน
3. บทบาทผู้ให้บริการ อาจารย์จึงต้องมีบทบาท เป็นผู้ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม พยายามตอบแทนสังคมที่ได้สนับสนุนให้อาจารย์ได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกของสังคมอุดมศึกษา ได้ศึกษาเล่าเรียน ได้รับความก้าวหน้า ความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นเมื่อมีโอกาสที่จะให้บริการแก่คนในชุมชนบ้าง เช่น ได้ไปรับเชิญให้ไปอภิปราย บรรยายในข้อคิดเห็นใดแล้ว อาจารย์ก็น่าจะเต็มใจให้บริการแก่คนอื่น นอกเหนือจากรายวิชาที่อาจารย์รับผิดชอบสอนอยู่
4. บทบาทผู้ธำรงและเผยแพร่วัฒนธรรม โดยที่อาจารย์มีอิทธิพลต่อความคิดและความประพฤติปฏิบัติของนิสิตนักศึกษา เป็นอย่างมาก ดังนั้นการที่จะช่วยกันธำรงรักษา หรือเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติ ก็ย่อมจะเป็นหน้าที่สำคัญของอาจารย์อีกด้วย

ไพฑูรย์ ปูนสุวรรณ (2530) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาระงานของอาจารย์วิทยาลัยครู โดยการศึกษาภาระหน้าที่ของอาจารย์วิทยาลัยครูในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

1. ภาระงานสอนและงานที่เกี่ยวข้องกับการสอน

6. คณะอาจารย์เป็นผู้ปฏิบัติงานตามที่ยู้งบังคับบัญชามอบหมาย คณาจารย์ ใน สถาบัน ราชภัฏ ประกอบไปด้วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ซึ่งเป็น อาจารย์สถาบัน หรืออาจเป็นศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ และอาจารย์พิเศษ

สภาประจำสถาบันราชภัฏ ประกอบด้วย

1. นายกสภาประจำสถาบัน ซึ่งจะทรงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง
 2. อุปนายกสภาประจำสถาบัน ได้แก่ อธิการบดี
 3. กรรมการสภาประจำสถาบัน ซึ่งเลือกจากผู้ดำรงตำแหน่ง รองคณบดี คณบดี ผู้ อำนวยการสถาบันวิจัย และหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออีกอย่างอื่น ไม่เกิน 3 คน
 4. กรรมการสภาประจำสถาบัน ซึ่งเลือกจากอาจารย์ประจำสถาบัน ในสถาบันไม่เกิน 4 คน
 5. กรรมการสภาประจำสถาบัน ซึ่งแต่งตั้งจากบุคคลภายนอก โดยคำแนะนำของนายก สภาสถาบัน อุปนายกสภาประจำสถาบัน กรรมการสภาประจำสถาบัน ตามข้อ 3 และข้อ 4
- ให้ผู้อำนวยการ สำนักงานอธิการบดี เป็นกรรมการและเลขานุการ

สภาประจำสถาบัน มีหน้าที่ดังนี้

1. กำกับดูแลให้สถาบันปฏิบัติตามนโยบาย และแผนพัฒนาสถาบันที่คณะกรรมการสภา สถาบันกำหนด
2. วางระเบียบและออกข้อบังคับของสถาบัน ทั้งนี้ไม่ขัดต่อระเบียบและข้อบังคับของ คณะกรรมการของสถาบัน
3. เสนอจัดตั้งการรวม และยกเลิกส่วนราชการของสถาบัน ต่อกรรมการสภาสถาบัน
4. พิจารณาเสนอการรับสถาปนามหาวิทยาลัยหรือสถาบันอื่น มาสมทบในสถาบันหรือยก เลิกการสมทบของสถาบัน
5. อนุมัติหลักสูตรการศึกษาและการเปิดสอนของสถาบัน
6. การพัฒนางานด้านวิชาการ และควบคุมมาตรฐานการศึกษา
7. อนุมัติการให้ปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญาและประกาศนียบัตร
8. แต่งตั้ง รองผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี รองคณบดี รองผู้อำนวยการสำนักงาน วิจัย และรองหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น และให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวพ้นตำแหน่ง
9. สรรหาบุคคลเพื่อเสนอให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกสภาสถาบันและ อธิการบดี

10. เสนอแต่งตั้งและถอดถอน ศาสตราจารย์พิเศษ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ รองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ

11. จัดงบประมาณประจำปี เสนอต่อกomiteกรรมการสภาสถาบัน

12. อนุมัติงบประมาณประจำปีรายได้ของสถาบัน

13. ให้คำปรึกษา และให้ความคิดเห็นในกิจกรรมของสถาบัน

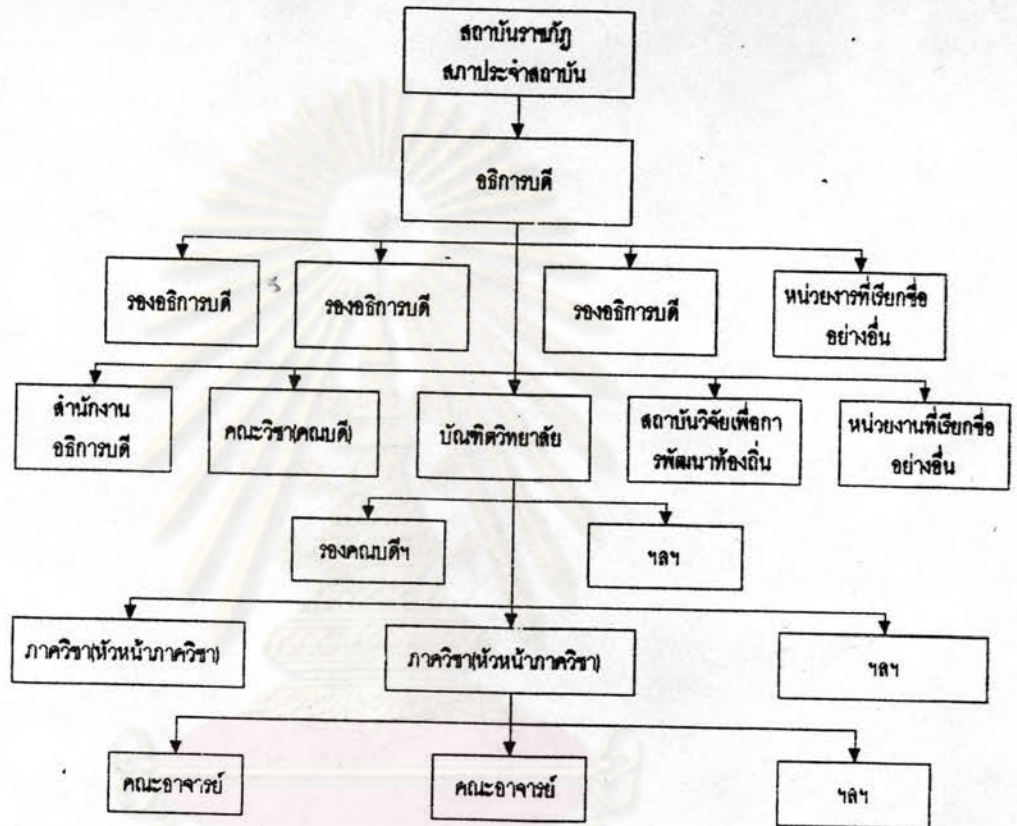
14. แต่งตั้งคณะกรรมการ อนุกรรมการหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อการกระทำใดๆอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาสถาบัน

15. จัดทำรายงานแสดงผลงานและรายรับจ่ายประจำปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สถาบันราชภัฏเป็นส่วนราชการหนึ่งในสำนักงานเลขาธิการสภาสถาบัน กระทรวงศึกษาธิการ โดยที่ในสถาบันราชภัฏ แต่ละแห่งจะมีสภาประจำสถาบัน ซึ่งมีหน้าที่ให้คำปรึกษา ในการดำเนินงานของสถาบันแต่ละสถาบันราชภัฏ จะมีอธิการบดีหนึ่งคน เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบการบริหารงานของสถาบัน และให้มีรองคณบดีหนึ่งคนหรือหลายคนทำหน้าที่ตามที่อธิการบดี มอบหมาย นอกจากนี้ ยังมีบุคคลอื่นที่ทำหน้าที่ในการบริหารงาน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี คณบดี หัวหน้าภาควิชาเป็นผู้บังคับบัญชา และรับผิดชอบงานภายในสำนักงานอธิการบดี คณะวิชาและภาควิชาตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1: โครงสร้างการบริหารของสถาบันราชภัฏ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยต่างๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพกับสมรรถภาพของอาจารย์ศิลปศึกษา สรุปได้ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

สุทธิ ประจักษ์ศักดิ์ (2520) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพในการสอนของนักศึกษาครูระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง ในสถาบันการฝึกหัดครูที่อยู่ในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ สำนวจความคิดเห็นเกี่ยวกับ สมรรถภาพในการสอนของนักศึกษาครูระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง ด้านวิชาการ การถ่ายทอดความรู้ และการบริหาร เกี่ยวข้องกับการสอน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย นักศึกษาครูระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงที่ผ่านการฝึกหัดแล้ว ครูที่เลี้ยง ครูใหญ่ และอาจารย์ที่เลี้ยงนิเทศน์รวม 783 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

ด้านสมรรถภาพของวิชาการ นักศึกษาครูควรมีความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี การค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ การศึกษาเพิ่มเติมในวิชาที่สอน ความแม่นยำในเนื้อหาวิชา เป็นความสำคัญรองลงมา

ด้านสมรรถภาพในการถ่ายทอดความรู้ นักศึกษาครูควรมีความสามารถและทักษะในการจูงใจผู้เรียนมากที่สุด สามารถสอนให้นักเรียนรู้จักการแก้ปัญหาการใช้กระดานดำ การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การนำเข้าสู่บทเรียนการแสดงท่าทางประกอบการสอน การสรุปบทเรียนเป็นความสำคัญรองลงมา

ด้านการจัดการสอนและการจัดห้องเรียน นักศึกษาครูควรมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน

ด้านการวางแผนการสอน นักศึกษาครูควรมีการกำหนดจุดประสงค์ของการสอนทุกครั้ง

ด้านการตัดสินใจในการสอน นักศึกษาครูควรกล้าแสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่มีเหตุผลมากที่สุด

ด้านการประเมินผลการสอน นักศึกษาครูควรมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการสอนใหม่

พรรณี เล็กอุสมิกานต์ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การฝึกสมรรถภาพครูให้แก่ นักศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคเหนือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ อาจารย์วิทยาลัยครูภาคเหนือมี 8 วิทยาลัยครู คือ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูเชียงราย วิทยาลัยครูลพบุรี วิทยาลัยครู

อุตรดิตถ์ วิทยาลัยครูพิบูลย์สงคราม วิทยาลัยครูกำแพงเพชร วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์และวิทยาลัยครูนครสวรรค์ รวมทั้งสิ้น 356 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของอาจารย์ทั้งสองกลุ่ม คือ วุฒิปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี ที่มีต่อความคาดหวังการฝึกหัดสมรรถภาพของครูทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำแนกตามอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี 5 - 10 ปี และต่ำกว่า 10 ปี แตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการฝึกฝนสมรรถภาพครู ให้แก่นักศึกษาของอาจารย์ จำแนกตามวุฒิปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีแตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามอายุราชการแตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 อาจารย์ให้ความสำคัญของสมรรถภาพครูที่จะฝึกให้นักศึกษา เรียงตามลำดับ คือ การสอน วิชาการ มนุษยสัมพันธ์ การเป็นผู้นำ การแนะแนว และปกครองชั้นเรียน การวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความคาดหวังต่อการฝึกสมรรถภาพครู ที่อาจารย์ต้องการฝึกให้นักศึกษาเพิ่มเติมเรียงตามลำดับคือ ฝึกให้นักศึกษาเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและความประพฤติที่เหมาะสม สามารถรับผิดชอบงานที่ปฏิบัติได้ดีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู สามารถประยุกต์ทฤษฎีการสอนเข้ากับสถานการณ์ต่างๆได้เหมาะสม มีทักษะในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เหมาะสม ปัญหาอุปสรรคต่อการศึกษาสมรรถภาพ ได้แก่ อาจารย์ขาดความรับผิดชอบในการฝึกหัดสมรรถภาพครูให้นักศึกษา อาจารย์ขาดความรู้ด้านเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ ขาดการประสานงาน เนื้อหาวิชาซ้ำซ้อนกัน อาจารย์ขาดขวัญกำลังใจทางด้านการปฏิบัติงาน หลักสูตรเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ระยะเวลาของการฝึกหัดปฏิบัติน้อย และนักศึกษาไม่มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

มงคล แก้วพวงงาม (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณสมบัตินักศึกษาที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณสมบัตินักศึกษาที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและเปรียบเทียบคุณสมบัตินักศึกษาที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู ตามทัศนะของอาจารย์ นักศึกษา และครู ประจำการ ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย อาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู นักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษา และครูประจำการที่อยู่ระหว่างการอบรมครูประจำการวิชาเอกศิลปศึกษา จำนวน 445 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. ทัศนะของอาจารย์ นักศึกษาและครูประจำการที่มีต่อคุณสมบัตินักศึกษาที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ในด้านการสอน การนิเทศการสอน การให้คำปรึกษา วิชาการ บริการชุมชน และบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรับรู้ของอาจารย์ นักศึกษาและครูประจำการที่มีต่อคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ด้านการสอน การนิเทศการสอน การให้คำปรึกษา วิชาการ บริการชุมชน และบุคลิกภาพ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. อาจารย์ นักศึกษาและครูประจำการให้ความสำคัญต่อคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษา เรียงตามลำดับคือ การสอน วิชาการ นิเทศการสอน การให้คำปรึกษานักศึกษา บุคลิกภาพ และการบริการชุมชน

วินัย ไสมดี (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณสมบัตินักศึกษาที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษา กรณีศึกษา อาจารย์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ ของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ อาจารย์ที่สอนวิชาเอกศิลปศึกษา จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัย พบว่า อาจารย์ให้ความสำคัญต่อคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ศิลปศึกษา ด้านการสอน การนิเทศการสอน การบริการสังคม อยู่ในระดับมาก มีเพียงบางคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษา ด้านวิชาการ บุคลิกภาพและการแนะแนวให้คำปรึกษา อาจารย์เห็นว่ามี ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง อาจารย์มีความคิดเห็นสูงสุด ด้านการสอน คือ สามารถอธิบายแผนการเรียนและแผนการปฏิบัติงานตลอดภาคเรียนได้ และบอกวัตถุประสงค์ของการเรียน และฝึกการปฏิบัติงานแก่นิสิตก่อนลงมือปฏิบัติงาน ด้านวิชาการ คือสามารถนำความรู้ในวิชาการต่างๆ ใช้ประกอบการสอนได้อย่างกว้างขวาง ด้านบุคลิกภาพ คือ เป็นคนที่เข้าสอนตรงต่อเวลา ด้านนิเทศการสอน คือ สามารถอธิบายและแนะนำโครงการสอนและบันทึกการสอนได้อย่างชัดเจน ด้านบริการสังคม คือ สามารถเสนอบทความด้านศิลปศึกษาศึกษาแก่ชุมชนโดยใช้สื่อมวลชนได้ ด้านการแนะแนวให้คำปรึกษา คือ สามารถอธิบาย โครงสร้างของหลักสูตรแก่นิสิตได้อย่างชัดเจนและสามารถเสนอแนะวิธีการหาความรู้เพิ่มเติมแก่นักศึกษาได้

ชวลิต บัวสรอง และคณะ (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถวิสัยของอาจารย์ในวิทยาลัยครู มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสมรรถวิสัย ด้านคุณสมบัติที่จำเป็นของอาจารย์ในวิทยาลัยครู ด้านการผลิตครูและอบรมครูประจำการ ด้านการบริการชุมชนทางวิชาการ ด้านการทำนุบำรุงวัฒนธรรม ด้านการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ จำนวน 2448 คน จากวิทยาลัยครูทั่วประเทศ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ให้ความสำคัญต่อสมรรถวิสัยที่จำเป็น สำหรับอาจารย์วิทยาลัยครูทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณสมบัติที่จำเป็นของอาจารย์วิทยาลัยครู ด้านการผลิตครูและอบรมครูประจำการ ด้านการ

บริการชุมชน ด้านการบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านการวิจัย มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ มีเพียงด้านคุณสมบัติที่จำเป็นของอาจารย์วิทยาลัยครู ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ มีความเห็นต่อสมรรถวิสัยในแต่ละด้านเรียงตามลำดับ คือ ด้านคุณสมบัติที่จำเป็นของอาจารย์ในวิทยาลัยครู มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนอาจารย์ในรูปคณะกรรมการได้ ประพฤติปฏิบัติ ตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาได้ กระตือรือร้นที่จะทำงานอยู่เสมอ กล้าเผชิญปัญหาและความจริง ด้านการผลิตครู และอบรมครูประจำการ มีการใช้วิธีสอนเพื่อให้นักศึกษารู้จักคิดค้นคว้าหาเหตุผล นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นคนช่วยเหลือตนเอง เลือกและจัดวิธีสอน และกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในหลักสูตรปรับเนื้อหาที่สอนให้เหมาะสมได้ ด้านการบริการชุมชนทางวิชาการ มีการนำความรู้ในสาขาวิชาที่สอนไปใช้ในการบริการชุมชน อบรมคุณภาพชีวิต มีความสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบในชุมชน และสามารถบอกแนวทางการแก้ปัญหาในชุมชนได้ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอนุรักษ์ และส่งเสริมให้การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย และด้านการวิจัย สามารถอธิบายหัวข้อปัญหาที่ควรวิจัย ใช้เทคนิคในการรวบรวมข้อมูล ทำการวิจัยในสาขาวิชาที่สอนได้ เขียนรายงานวิจัยได้เหมาะสมและนำไปใช้ประโยชน์ได้ และค้นคว้าประเมินงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

นิภาพรรณ กุลดิลก (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะครูศิลปะที่พึงประสงค์ตามการรับของครูศิลปะและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาลักษณะครูศิลปะที่พึงประสงค์ และเปรียบเทียบลักษณะครูที่พึงประสงค์ตลอดการรับรู้ของครูศิลปะกับนักเรียน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ครูศิลปะ 132 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการสอนศิลปศึกษา โดยส่วนรวมครูศิลปะและนักเรียนที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ครูศิลปะควรเตรียมอุปกรณ์การสอนให้พร้อมทันสมัย ถูกต้องเหมาะสมเพียงพอกับจำนวนนักเรียนและครูศิลปะ ควรผลิตอุปกรณ์ สื่อการสอนด้วยตนเอง ครูศิลปะควรใช้เทคนิคการสอนที่ทันสมัย จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันการ สอนศิลปะโดยคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จัดหลักสูตรและจุดประสงค์การเรียนรู้ ลำดับขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียด เน้นการปฏิบัติด้านทักษะ เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกโดยเสรี ร่วมกันวิจารณ์ผลงานเพื่อแก้ไขปัญหาและข้อบกพร่อง

ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ครูศิลปะให้ความเห็นว่าลักษณะที่สำคัญที่สุดของครูศิลปะคือ การเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อครูในสายวิชาอื่น นักเรียนและบุคคลทั่วไปเป็นคนมองโลกในแง่ดี ร่าเริง แจ่มใส มีอารมณ์ขัน มีน้ำใจ มีจิตใจมั่นคง ไม่อ่อนไหวง่าย ควรแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับการเป็นครู มีแบบฉบับที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเอาความรู้ทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

ด้านการวัดผลประเมินการเรียนการสอนศิลปะศึกษา ครูศิลปะและนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ครูศิลปะควรวัดผลด้วยการดูการพัฒนาแตกต่างกันตามความเหมาะสมของงานแต่ละชั้น ไม่ควรนำค่านิยมของตนเองมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน มีการวิจารณ์ผลงานเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาตนเอง

สุรสาธิต ผาสุข (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของอาจารย์คณิตศาสตร์และนักศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์คณิตศาสตร์ในวิทยาลัยครู มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์คณิตศาสตร์และนักศึกษา เกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์คณิตศาสตร์ในวิทยาลัยครู กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ อาจารย์คณิตศาสตร์ จำนวน 138 คน และนักศึกษาวิชาเอกคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 จำนวน 643 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์คณิตศาสตร์ให้ความสำคัญของสมรรถภาพที่จำเป็นที่สุดมีมากที่สุดสำหรับอาจารย์คณิตศาสตร์ ได้แก่ ความรู้เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ เจตคติต่อวิชาชีพครู การใฝ่หาความรู้ การวัดและการประเมินผล นักศึกษาให้ความสำคัญของสมรรถภาพที่จำเป็นต้องมีมากที่สุดสำหรับอาจารย์คณิตศาสตร์ ได้แก่ เจตคติต่อวิชาชีพครูและวิชาคณิตศาสตร์ มนุษยสัมพันธ์ วิธีสอนและเทคนิคการสอน ความรู้เนื้อหาวิชา คณิตศาสตร์ และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์ และนักศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพว่า ไม่แตกต่างกันในด้าน ความรู้ในวิชาชีพครู วิธีสอน และเทคนิคการสอน การใช้สื่อการสอนการใช้แหล่งความรู้ การวัดและการประเมินผล เจตคติต่อวิชาชีพครูและวิชาคณิตศาสตร์ ส่วนความคิดเห็นในด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เบรื่อง กิจรัตน์ (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาความต้องการสมรรถภาพของครูอุตสาหกรรมศิลป์ที่ปฏิบัติงานในระดับวิทยาลัยครู และระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสมรรถภาพหรือความรู้ ความสามารถของครูอุตสาหกรรมศิลป์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในกรมการฝึกหัดครูและกรมสามัญศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูอุตสาหกรรมศิลป์ที่สำเร็จจากครูวิทยาลัยครูพระนคร ซึ่งปฏิบัติงานวิทยาลัยครู และโรงเรียนมัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถภาพ ผลการวิจัยพบว่า ครูอุตสาหกรรมศิลป์ระดับ วิทยาลัย

ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ครูศิลป์ให้ความเห็นว่าลักษณะที่สำคัญที่สุดของครูศิลป์คือ การเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อครูในสายวิชาอื่น นักเรียนและบุคคลทั่วไปเป็นคนมองโลกในแง่ดี ร่าเริง แจ่มใส มีอารมณ์ขัน มีน้ำใจ มีจิตใจมั่นคง ไม่อ่อนไหวง่าย ควรแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับการเป็นครู มีแบบฉบับที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเอาความรู้ทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

ด้านการวัดผลประเมินการเรียนการสอนศิลปะศึกษา ครูศิลป์และนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ครูศิลป์ควรวัดผลด้วยการดูการพัฒนาค่างต่างตามความเหมาะสมของงานแต่ละชั้น ไม่ควรนำค่านิยมของตนเองมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน มีการวิจารณ์ผลงานเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาตนเอง

สุรสาธิต ผาสุข (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความความคิดเห็นของอาจารย์คณิตศาสตร์และนักศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์คณิตศาสตร์ในวิทยาลัยครู มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์คณิตศาสตร์และนักศึกษา เกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์คณิตศาสตร์ในวิทยาลัยครู กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ อาจารย์คณิตศาสตร์ จำนวน 138 คน และนักศึกษาวิชาเอกคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 จำนวน 643 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์คณิตศาสตร์ให้ความสำคัญของสมรรถภาพที่จำเป็นต้องมีมากสำหรับอาจารย์คณิตศาสตร์ ได้แก่ ความรู้เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ เจตคติต่อวิชาชีพครู การใฝ่หาความรู้ การวัดและการประเมินผล นักศึกษาให้ความสำคัญของสมรรถภาพที่จำเป็นต้องมีมากสำหรับอาจารย์คณิตศาสตร์ ได้แก่ เจตคติต่อวิชาชีพครูและวิชาคณิตศาสตร์ มนุษย์สัมพันธ์ วิธีสอนและเทคนิคการสอน ความรู้เนื้อหาวิชา คณิตศาสตร์ และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์ และนักศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพว่า ไม่แตกต่างกันในด้าน ความรู้ในวิชาชีพครู วิธีสอน และเทคนิคการสอน การใช้สื่อการสอนการใช้แหล่งความรู้ การวัดและการประเมินผล เจตคติต่อวิชาชีพครูและวิชาคณิตศาสตร์ ส่วนความคิดเห็นในด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เป็รื่อง กิจรัตน์ (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาความต้องการสมรรถภาพของครูอุตสาหกรรมศิลป์ที่ปฏิบัติงานในระดับวิทยาลัยครู และระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสมรรถภาพหรือความรู้ ความสามารถของครูอุตสาหกรรมศิลป์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในกรมการฝึกหัดครูและกรมสามัญศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูอุตสาหกรรมศิลป์ที่สำเร็จจากครูวิทยาลัยครูพระนคร ซึ่งปฏิบัติงานวิทยาลัยครู และโรงเรียนมัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถภาพ ผลการวิจัยพบว่า ครูอุตสาหกรรมศิลป์ระดับ วิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ผู้บริหาร จำนวน 180 คน อาจารย์วิชาการศึกษาทั่วไป 283 คน และ อาจารย์พลศึกษา จำนวน 72 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ให้ความสำคัญ สมรรถภาพการปฏิบัติงานอาจารย์พลศึกษามากเรียงลำดับ ด้านพัฒนาบุคลิกภาพ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ การสอนและการประเมินผล การจัดการแข่งขันกีฬา การปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าภาควิชาพลศึกษา การจัดสถานที่และอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวก และการปฏิบัติหน้าที่พิเศษ อาจารย์วิชาการศึกษาทั่วไป ให้ความสำคัญ สมรรถภาพในการปฏิบัติงาน มากทุกด้านคือ ด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์การพัฒนาบุคลิกภาพ การสอนและการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าภาควิชาพลศึกษา การจัดการแข่งขันกีฬา การจัดสถานที่อุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวก และการปฏิบัติหน้าที่พิเศษ อาจารย์พลศึกษาให้ความสำคัญ สมรรถภาพในการปฏิบัติงานมากทุกเรียงลำดับคือ . . . ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ การจัดการแข่งขันกีฬา การปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าภาควิชาพลศึกษา การจัดสถานที่อุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวก และการปฏิบัติหน้าที่พิเศษ

บังอร จันคำ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 11 มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระหวางบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรับรู้ของผู้บริหารและครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูศิลปศึกษา และผู้บริหาร จำนวน 274 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริง ของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 บทบาทที่คาดหวังของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 บทบาทที่คาดหวังของครูศิลปศึกษา ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา และผู้บริหารไม่แตกต่างกัน บทบาทที่เป็นจริงตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษากับผู้บริหารเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารและครูศิลปศึกษามีความคาดหวังในบทบาทของครูศิลปศึกษาในด้านการเรียนการสอน ด้านบุคลิกภาพ และงานบริการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ปราโมทย์ บุญเต็ม (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบสมรรถภาพที่คาดหวังและสมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหาร และครูศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจสมรรถภาพที่คาดหวัง และ

สมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพที่คาดหวัง และสมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหาร และครูศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือผู้บริหาร และครูศิลปศึกษา จำนวน 145 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยด้านความรู้เกี่ยวกับศิลปศึกษา ด้านทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนการสอน และด้านงานบริการ และการสนับสนุนกิจกรรมพิเศษทางศิลปศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพที่คาดหวังของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูศิลปศึกษา อยู่ในระดับมาก สมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูศิลปศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง สมรรถภาพที่คาดหวังและสมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สมรรถภาพที่คาดหวังและสมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สมรรถภาพที่คาดหวังของครูศิลปศึกษาระหว่างการรับรู้ของผู้บริหารและครูศิลปศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษาระหว่างการรับรู้ของผู้บริหารและครูศิลปศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

Grush and Costin, 1975 ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง A Student as Consumer of Teaching Process มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและบุคลิกลักษณะมีประสิทธิภาพของครู ตัวอย่างประชากร คือ นักศึกษาในมหาวิทยาลัย อิลลินอยส์ จำนวน 1,378 คน วิจัยดำเนินการวิจัยโดยให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครู ในตอนต้นภาคเรียนและตอนปลายภาคเรียนแล้วทำแบบประเมินพฤติกรรมครู ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครู มีความสัมพันธ์กับการประเมินทักษะและพฤติกรรมของครูและพบว่าตามความคิดเห็นของนักศึกษา ลักษณะที่สำคัญของอาจารย์ คือ การเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้นำที่ขยันขันแข็ง มีความสามารถและมีความกระตือรือร้นในด้านการเรียนการสอน มีชื่อเสียงสุจริตน่าไว้วางใจ รักษาสัญญาที่ให้ไว้กับนักศึกษาเสมอ เป็นคนใจกว้างเอาใจนักศึกษาได้ดี ควบคุมกิจกรรมในชั้นเรียนโดยการให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนถึงแจ้งวัตถุประสงค์แล้วเปิดโอกาสให้การอภิปรายถกเถียงในชั้นเรียน สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ สนับสนุนและกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นให้ความรู้แก่นักเรียนได้ทันต่อเหตุการณ์และเป็นความรู้ใหม่ ๆ และเป็นคนมีอารมณ์ขัน

Wozniak (1990) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง Predictors of Outstanding Teachers of the Arts (arts teachers) โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนศิลปะที่มีความสามารถในการสอนศิลปะ ดนตรี ทัศนศิลป์ เต้นรำ และภาพยนตร์ จาก 5 เมืองในเขตพื้นที่รัฐวิสคอนซิน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและนักเรียน วิธีการดำเนินการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ครู สังเกตการสอน และการสัมภาษณ์ผู้บริหารและนักเรียน และนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โครงสร้างของ เมดเลย์ (medley) ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาความสัมพันธ์ของครู บุคลิกภาพ การฝึกอบรม ความสามารถในการสอน และคุณลักษณะพิเศษของอาจารย์ โดยการจำแนกลักษณะที่ดีของอาจารย์ผู้สอน ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท มีเกรดเฉลี่ยระหว่าง 3.17 ถึง 3.79 มีอายุระหว่าง 35 ถึง 56 ปี มีประสบการณ์ด้านการสอน 10 ถึง 35 ปี มีความรู้ทางด้านสุนทรียศาสตร์ การวิเคราะห์ความรู้เนื้อหาตามหลักการของศิลปะ ความสามารถในการสอนด้านปฏิบัติงานทางศิลปะ นอกจากนี้ นักเรียนที่ประสบความสำเร็จทางการเรียนศิลปะรวมทั้งส่วนประกอบอื่น ๆ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นตัวประเมินการสอน เมื่อเปรียบเทียบความเป็นนักวิชาการทางศิลปะและศิลป์พบว่า 75% ของศิลปินสามารถในการสอนได้ มีเพียง 12 % ที่ยอมรับว่ามีความสามารถในการสอนเชิงวิชาการ

Kessler (1989) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง Personality Characteristics of College art Instructors in Seven Midwestern States . โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อการศึกษาขอบเขตและเปรียบเทียบคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนศิลปะในวิทยาลัย และการเปรียบเทียบการสอนและงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ อาจารย์ศิลปะในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยวิชิต้าโดยการให้อาจารย์ศิลปะวิทยาลัยจำนวน 107 คน ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับคุณลักษณะหน้าที่ของอาจารย์ 16 ลักษณะ และเปรียบเทียบการสอนโดยอาจารย์ศิลปะวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในรัฐเขตตะวันตกกลาง 7 รัฐ เป็นชายจำนวน 54 คนและหญิง 44 คน การเปรียบเทียบการสอน 4 อย่าง คือ การสอนในสตูดิโอ ประวัติศาสตร์ศิลปะ ศิลปศึกษา การออกแบบและการออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปะ ผลการวิจัย พบว่า อาจารย์มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เรียงตามลำดับคือ มีความกล้าแสดงความคิดเห็น มีความมั่นใจในตนเอง มีความยุติธรรม มีความกล้าเสี่ยง มีจิตใจเมตตากรุณา อารมณ์อ่อนไหว มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบและการศึกษานุคลิกลักษณะอาจารย์ 16 ลักษณะไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเปรียบเทียบการสอนของอาจารย์ ด้านเพศของอาจารย์ผู้สอนศิลปะในกลุ่ม 4 กลุ่มวิชามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบภาระงานที่เกี่ยวข้องของอาจารย์ศิลปะไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

Ristow, (1988) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง A Need Assessment of Idaho's Industrial Art Teachers. โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความต้องการในด้านการสอนของครูอุตสาหกรรมศิลป์ในไอดาโฮ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูอุตสาหกรรมศิลป์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามโดยการศึกษจากแบบการประเมินของมอร์ (Moore) ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์มีความเห็นว่า ช่วงระหว่าง 10 ปีหลักสูตรวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ระดับมัธยมศึกษามุ่งเน้นศึกษาเรื่องงานไม้ โลหะและเขียนแบบ ภายหลังมีการปรับปรุงหลักสูตรโดยการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ มีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ในโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้อาจารย์มีความต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการเรียน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการกับระบบอุตสาหกรรม มีการนำความรู้ทางคอมพิวเตอร์มาใช้ มีการประยุกต์นำวัสดุอื่นมาใช้ในการเรียนการสอน และปรับปรุงรูปแบบของห้องปฏิบัติงานทางอุตสาหกรรมศิลป์

Greenwood and Other (1974) ได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาแบบทดสอบ Student Evaluation of College Teacher Behavior ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ อาจารย์ นิสิต ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยฟลอริดา ในปี 1974 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมที่สำคัญของอาจารย์ในความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต และผู้บริหารมีดังนี้ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความเข้าใจง่าย มีการสอนที่ทันสมัย มีความรับผิดชอบต่อชั้นเรียน ไม่หยุดสอนบ่อย ให้ความเป็นกันเองกับนิสิต รับฟังความคิดเห็นของนิสิต รู้จักนำวิธีวัดและประเมินผล มอบหมายงานมีความชัดเจนและเหมาะสม มีความรู้ทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบันและสามารถเข้าใจปัญหาของนิสิตได้ดี

จากวรรณคดีและงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วจะพบว่า มีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์ที่ทำการสอน ในระดับการศึกษาและสาขาวิชาต่างๆ ทั้งในสมรรถภาพโดยทั่วไป และสมรรถภาพเฉพาะสาขาส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นสำคัญ มีคุณลักษณะเด่นใกล้เคียงและสอดคล้องกัน เช่น มีความรู้ในเนื้อหาวิชาการ มีความรู้ในเรื่องหลักการสอน มีบุคลิกภาพที่ดี มีความยุติธรรม เป็นต้น ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า สมรรถภาพของอาจารย์ศิลปศึกษา แบ่งออกเป็น 6 ด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ด้านการศึกษาค้นคว้า และด้านการบริการและปฏิบัติหน้าที่พิเศษ